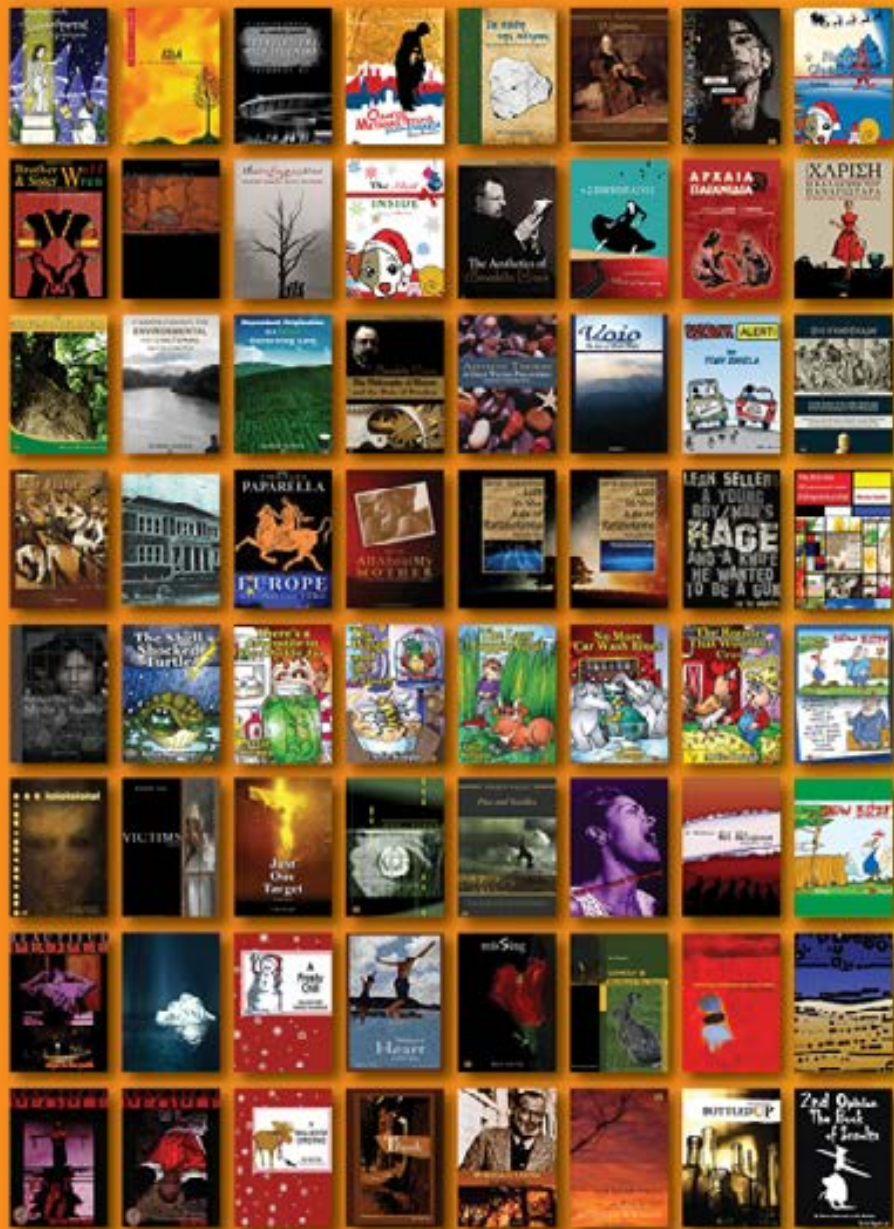

ΘΕΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ
Μεταφράσεις

Πεζά - Ποιήματα - Τέχνη
Άρθρα - Σκέψεις - Στήλες

**В
И
В
Л
И
О
Т
Н
К
Н**

www.ovimagazine.com/cat/56

Όλα τα βιβλία είναι εκδόσεις
Και όλα διατίθενται ΔΩΡΕΑΝ

δυο λόγια για αρχή

Η μετάφραση είναι μια τέχνη ισάξια με τη συγγραφή - αλήθεια, *είναι* συγγραφή - κι όμως τόσο παρεξηγημένη, τόσο υποτιμημένη και τόσο ...αόρατη, που πραγματικά αυτό θα πρέπει κάποτε να αλλάξει. Γιατί έχει σημασία η μετάφραση ενός ξενόγλωσσου βιβλίου που έρχεται στη χώρα μας και πόση σημασία έχει η ποιότητά της; Πόση ζημιά μπορεί να κάνει μια κακή μετάφραση, όχι μόνο στην αναγνωστική εμπειρία μας αλλά και στο ίδιο το βιβλίο; Τι χαρακτηρίζει έναν πραγματικά καλό μεταφραστή και πώς μπορούν οι αναγνώστες να ξεχωρίσουν αν αυτό που διαβάζουν έχει μεταφραστεί καλά στη γλώσσα τους ή όχι;

Όλοι μας έχουμε διαβάσει μεταφρασμένη λογοτεχνία που μας έχει μαγέψει, μας έχει ταξιδέψει και μας έχει αγγίξει, και όλοι μας έχουμε διαβάσει αντίστοιχα βιβλία που μας έχουν αφήσει αδιάφορους, μας έχουν κάνει να γελάσουμε, ακόμα και να τα πετάξουμε στην άκρη αγανακτισμένοι. Η μετάφραση ναι, μετράει! Και η δουλειά όλων αυτών των ιδιαίτερα αξιόλογων μεταφραστών, αξίζει και πρέπει να αναγνωριστεί ανάλογα. Η καλή - έστω και άριστη - γνώση μιας γλώσσας δε φτάνει. Τα ψιλά γραμματάκια με το όνομα του μεταφραστή σε ένα βιβλίο, δεν είναι αρκετό!

Πολλά τα ερωτήματα για ένα μεγάλο θέμα και πολύ σημαντικό. Στο 4ο τεύχος του ArsOvi, θα προσπαθήσουμε να δώσουμε απαντήσεις, ο καθένας μας με το δικό του μοναδικό τρόπο. Μαζί, όπως σε κάθε τεύχος, θα διαβάσετε απόψεις, διηγήματα και ποιήματα στις μόνιμες στήλες μας.

Οι ευχαριστίες για τις συμμετοχές και την ανταπόκριση των αναγνωστών ατελείωτες...

Καλή ανάγνωση !

Κατερίνα Χαρίση

περιεχόμενα

Θέμα: *Μεταφράσεις*

Το εκκλησάκι της μετάφρασης	7
Αναγνώστες VS Μεταφραστές	15
Ο μαγικός αλλά επικίνδυνος δρόμος της μετάφρασης	19
...Να σέβεστε!	22
Η μετάφραση ...μετράει!	26
Μεταφράστρια, ειδικότητα Greeklish	30
Η μετάφραση ως όπλο δημιουργίας	34
Ο Μεταφραστής	38
Σπίκινγκ δε γκρικ βέρι μπεστ	39
Χαμένοι στη μετάφραση	42

Συνέντευξη

Η ζωή του μεταφραστή λογοτεχνίας	45
----------------------------------	----

Πεζά

Συνάντηση συμμαθητών	49
Ο Αθάνατος	52
Ζοφερό σκοπέτο	56
Το σκουπιδάκι στο παντελόνι	59

Ποιήματα

Πλήρης δακρύων	63
Από την όχθη μου	64
Εννέα για την Αγάπη πάθη	65
Πάρεμε	66
Ταξιδιώτες	68
Φόρεσα τη μέρα μέσα έξω	70
Άυπνα σπίτια	71
Πόση αξία;	72

Τέχνη

Ουίλλιαμ Τέρνερ	75
Οπ-Αρτ	82

Κρίσεις

Μέθοδος: το αυγό και το βιβλίο	87
--------------------------------	----

Στήλες

Και ποια είναι η αλήθεια;	91
---------------------------	----

εξώφυλλο

Ο Συγγραφέας του
Justin Harris

Το εκκλησάκι της μετάφρασης

ΘΑΝΟΣ ΚΑΛΑΜΙΔΑΣ

Την Φιλανδία την γνώρισα αρκετά πριν μετοικήσω στην αρκτική χώρα σε πολλαπλές επισκέψεις. Και όπως είναι χαρακτηριστικό μου, ένα από τα πρώτα πράγματα που φρόντισα να γνωρίσω ήταν η προσφορά της χώρας στην τέχνη ξεκινώντας με τις εικαστικές τέχνες, τη μουσική και τη λογοτεχνία.

Στα εικαστικά μια από τις πρώτες μου επαφές ήταν με την Helene Schjerfbeck που με κάθε ειλικρίνεια με συγκλόνισε. Ο κάθε πίνακάς της μια ιστορία, όχι μόνο όσον αφορά το θέμα αλλά και την τεχνική ή τα προσωπικά μηνύματα της ζωγράφου. Κάτι που έχω πει πολλές φορές όλα αυτά τα χρόνια και ισχύει ακόμα και σήμερα είναι ότι ακόμα κι αν δεν είχαν ακολουθήσει όσα ακολούθησαν που με οδήγησαν σε αυτή τη χώρα, η Helene Schjerfbeck θα γινόταν η αιτία για μένα να συνεχίσω τις επισκέψεις μου στο Ελσίνκι.

Η μουσική, λίγο περίεργη κατάσταση. Όπως ακριβώς και με τα ελληνικά, τα φιλανδικά είναι μια γλώσσα που ακούγεται ...ξένη στο ροκ, χωρίς αυτό να σημαίνει και τίποτα ταυτόχρονα μιας και υπάρχει καλό φιλανδικό ροκ μέχρι και φιλανδική ραπ υπάρχει που όταν πια αρχί-

ζεις να καταλαβαίνεις μερικά πράγματα είναι ...αστεία. Μετά όμως έρχεται ο τεράστιος Sibelius που μπορεί να συγκινήσει ακόμα και τους μη εραστές της κλασσικής μουσικής. Ακολουθούν τα παραδοσιακά φωνητικά τραγούδια από την Καρέλια. Κάπου εκεί ανακαλύπτεις και την Φιλανδική τζαζ σκηνή, που δεν έχει σχέση με την παγκόσμια γνωστή και μοντέρνα σουηδική τζαζ σκηνή αλλά είναι γεμάτη από υπέροχες τζαζ μπάντες, στιλ big band που παίζουν σουίνγκ με τον Annti Sargila και το κλαρινέτο του το πιο λαμπρό αστέρι.

Τέλος, ήρθε η λογοτεχνία. Πριν βρεθώ στη Φιλανδία, πριν ακόμα την επισκεφτώ σαν τουρίστας, ήξερα τον Mika Waltari που μάλιστα είχα και έχω στη βιβλιοθήκη μου, στα Ελληνικά, τον Ετρουύσκο και τον Αιγύπτιο και στα αγγλικά το The Dark Angel. Εδώ πρέπει να ομολογήσω ότι διαβάζοντας τον Ετρουύσκο η πρώτη μου αντίδραση ήταν ότι το Mika ήταν όνομα γυναίκας και η ιστορία ισορροπούσε επικίνδυνα μεταξύ ιστορίας και ρομαντικής νουβέλας. Στο The Dark Angel έμαθα ότι το Mika είναι αντρικό όνομα και κατάλαβα ότι αυτός ο κύριος δεν είχε καμία σχέση απολύτως με την ιστορία και δεν θα έπρεπε ποτέ τα μυθιστορήματα ρομαντικής φαντασίας που έγραψε να θεωρούνται ιστορικά μυθιστορήματα. Στη συνέχεια στη Φιλανδία, η υποψία μου επαληθεύτηκε μιας και έμαθα ότι ο κύριος Mika δεν βγήκε ποτέ από την πόλη του ούτε για να πάει στην επόμενη πόλη και μάζευε «ιστορικά» στοιχεία για τα βιβλία του διαβάζοντας ...ιστορικά μυθιστορήματα και νουβέλες στην δημόσια βιβλιοθήκη. Κατά τα άλλα είχα ακούσει για το έπος της Kalevala χωρίς να έχω διαβάσει τίποτα και είχα διαβάσει για τον Väinö Linna, τον συγγραφέα. Μέχρι εκεί.

Μετά βρέθηκα στη Φιλανδία ...αγόρασα πια βιβλία ορμώμενος από τοπικές προτάσεις και με πρώτο αυτό του εθνικού ποιητή και συγγραφέα, Aleksis Kivi. Ο Kivi ήταν υπέρμαχος της Φιλανδικής γλώσσας και του φιλανδικού εθνικισμού σε σημείο που παρόλο Σουηδόφωνος, να αλλάξει πεισματικά το ίδιο του το όνομα στα Φιλανδικά (Το πραγματικό του ήταν Alexis Stenvall) και να γράφει αποκλειστικά στη φιλανδική γλώσσα. Ο Kivi για τους Φιλανδούς είναι ο συνδυασμός Σολωμού, Καζαντζάκη και Παπαδιαμάντη σε ένα. Πρώτο βιβλίο το κλασσικό του Kivi και που διδάσκεται σε όλα τα φιλανδικά σχολεία σε σημείο που οι μαθητές πρέπει να μάθουν αποσπάσματά του παπαγαλία, το Seitsemän veljestä – Τα επτά αδέρφια. Σε αγγλική μετάφραση φυσικά. Η μετάφραση έχει γίνει κάποια στιγμή το '60 και από κει και ύστερα

έχουν γίνει επανεκδόσεις της ίδιας ακριβώς, κυρίως με στόχο τουρίστες που ενδιαφέρονται.

Έτοιμος λοιπόν να μπω για τα καλά στον Φιλανδικό ψυχισμό μέσα από ένα κλασσικό βιβλίο που υποτίθεται εκφράζει το πνεύμα του κάθε Φιλανδού, ξεκινάω την ανάγνωση. Στην πρώτη σελίδα του μυθιστορήματος έχω τρεις άγνωστες λέξεις. Όταν μιλάμε άγνωστες μιλάμε ότι δεν ήταν αγγλικές αλλά φιλανδικές, τόσο άγνωστες. Με εξωτερική βοήθεια και μετά από περιγραφές που κρατήσαν σχεδόν μισή ώρα, παίρνω μια εικόνα για το τι πρόκειται και συνεχίζω. Στη δεύτερη σελίδα οι άγνωστες λέξεις έχουν μειωθεί στην μία, αλλά υπάρχουν δυο παράγραφοι της μιας πρότασης και χωρίς κανένα σημείο στίξης που δεν βγάζουν κανένα απολύτως νόημα κι έτσι επιστρέφω στη πρώτη σελίδα, πάλι από την αρχή, να δω μήπως έχω χάσει κάτι. Στην τρίτη επανερχόμαστε στις τρεις άγνωστες λέξεις αλλά αποφάσισα να μη σταματήσω για εξηγήσεις και να συνεχίσω με τη σκέψη πως ό,τι κατάλαβα, κατάλαβα. Στην πέμπτη σελίδα είχα κουραστεί, δεν καταλάβαινα και το παράτησα.

Πέντε ολόκληρα χρόνια αργότερα, κι έχοντας ζήσει αυτά τα πέντε χρόνια στη Φιλανδία, έχοντας αρχίσει να καταλαβαίνω την γλώσσα και πάνω από όλα τον τρόπο σκέψης των Φιλανδών ξαναδιάβασα το βιβλίο του Κινί που μάζεψε σκόνη στη βιβλιοθήκη μου. Μάλιστα το έκανα και με λίγο σπρώξιμο γιατί εκείνο τον καιρό έγραφα μια σειρά από άρθρα για τη Φιλανδική λογοτεχνία. Η λέξη καταπληκτικό δεν φτάνει για να περιγράψει το βιβλίο και όσοι έχουν δει ταινίες του Aki Kaurismäki – του Φιλανδού Αγγελόπουλου που είναι και αρκετά γνωστός στην Ελλάδα – θα καταλάβουν αμέσως τι τον εμπνέει. Ο ανθρώπινος πόνος και η εσωτερική του συναισθημάτων, η σχέση με τη φύση και η έννοια της τιμής και της ηθικής, η βαρβαρότητα της μάζας και το κοινωνικό στίγμα είναι στο κέντρο αυτού του βιβλίου, που τουλάχιστον για μένα μπορεί να «συγκριθεί» μόνο με την Πανούκλα του Albert Camus.

Αλλά, – και εκεί είναι το σημαντικό – για να καταλήξω σε αυτό στο συμπέρασμα και σε ιδιωτικό επίπεδο να θεωρήσω αυτό το βιβλίο μεγαλούργημα της παγκόσμιας βιβλιογραφίας, χρειάστηκε να περάσω, να ζήσω πέντε χρόνια στη Φιλανδία. Υπεύθυνος; Ο μεταφραστής. Η μετάφραση του βιβλίου πολύ ευγενικά ορίζεται άθλια. Αυτό φυσικά το έγραφα τότε και έγινε και η αιτία για μια δημόσια αντιπαράθεση που δεν οδήγησε πουθενά, γιατί για

αγνώστους για μένα λόγους – μιας και ο ίδιος είχε καταστρέψει κι άλλα έργα Φιλανδών συγγραφέων – είχε την υποστήριξη του εκδοτικού οίκου και φυσικά ...ποιος ακούει ένα ξένο, τι ξέρει αυτός; Αποτέλεσμα; Ένα καταπληκτικό βιβλίο συνεχίζει να εκδίδεται σε μια απαράδεκτη μετάφραση κάνοντας ένα υπέροχο συγγραφέα άγνωστο για το κοινό πέρα από τα φιλανδικά σύνορα. Και ο Kivi είναι πραγματικά καταπληκτικός σε όλα του τα έργα.

Το 2004 και μετά από κόπους εικοσαετίας, κυκλοφόρησε στη Φιλανδία μεταφρασμένο στα αγγλικά, το σημαντικότερο έργο του Väinö Linna, η τριλογία *Täällä Pohjantähden alla I–III* – Κάτω από το Άστρο του Βορά, που πρωτοκυκλοφόρησε στα Φιλανδικά μεταξύ 1959 – 1963. Το έπος μια οικογένειας που ξεκινάει πριν από την Φιλανδική ανεξαρτησία, μέσα στη Ρωσική κατοχή, περνάει στον εμφύλιο και καταλήγει λίγο πριν την έναρξη του Ρωσοφιλανδικού πολέμου το 1939. Ένα σημαντικότερο έργο γιατί για πρώτη φορά ο Φιλανδός αναγνώστης βλέπει και την άλλη πλευρά, αυτή του αριστερού οικογενειάρχη που παλεύει και επιβιώνει κόντρα στους Φιλανδούς τσιφλικάδες και τραπεζίτες που οργάνωναν την ανεξαρτησία στα μέτρα τους. Το πρώτο βιβλίο που μιλάει για τον Φιλανδό αγρότη και εργάτη με τα πάθη του και τα θέλω του, και όχι για ένα μυθικό πλάσμα που υπάρχει μόνο στη φαντασία των Φιλανδών εθνικιστών. Το πρώτο μέρος της τριλογίας το διάβασα σε μια βδομάδα αν και πρόκειται για ένα αρκετά βαρύ σε συμβολισμούς και πληροφορίες πολυσέλιδο βιβλίο. Ούτε μια άγνωστη λέξη, ούτε μια λάθος αναφορά, ούτε μια πρόταση να σε μπερδεύει. Και όπου χρειαζόταν υπήρχαν στο τέλος του βιβλίου επεξηγήσεις τόσο αναλυτικές που δεν χρειάζονταν καμία ...εξωτερική βοήθεια. Μάλιστα αυτό που προσωπικά λάτρεψα ήταν το γεγονός ότι ο μεταφραστής Richard Impola θεώρησε ότι τα αγγλικά του Ντίκενς ήταν αυτά που άρμοζαν περισσότεροι στο ύφος του συγγραφέα και της ιστορίας και τα υιοθέτησε σε όλη την τριλογία.

Η τριλογία του Väinö Linna είναι στη λίστα των 10 πιο αγαπημένων μου βιβλίων και αναμφισβήτητα η αξία του Väinö Linna είναι μεγάλη, αλλά εκείνος που την έφερε σε μένα και πιθανώς σε χιλιάδες άλλους αναγνώστες είναι ο Richard Impola, ο μεταφραστής της τριλογίας.

Στις αρχές της δεκαετίας του '80 συμμετείχα σε ένα συμπόσιο οργανωμένο από ένα λογοτεχνικό περιοδικό, με θέμα την μετάφραση και τότε για πρώτη φορά χρησιμοποίησα το παράδειγμα του T.S. Eliot και του Σεφέρη σαν το

πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα του ρόλου του μεταφραστή και από τότε το επαναλαμβάνω κάθε φορά που αναφέρομαι στο θέμα.

Το 1935 ο T.S. Eliot εκδίδει το θεατρικό *Murder in the Cathedral*. Το θεατρικό αφορά την επιστροφή ενός «μεταμορφωμένου» αρχιεπισκόπου Μπέκετ στην Αγγλία αν και γνωρίζει ότι κινδυνεύει να τον σκοτώσουν. Ο φόνος του από τέσσερις ιππότες μέσα στην εκκλησία, ήταν η απάντηση του καθεστώτος σε έναν άνθρωπο που ξεκίνησε ανεύθυνος, σχεδόν τσαρλατάνος και έγινε ως τέτοιος πρωθυπουργός. Όταν όμως ανέλαβε μεγάλο ιερατικό αξιωματό του, μεταμορφώθηκε από το βάρος της αληθινής ευθύνης και έγινε το αντίθετο του παλιού του εαυτού – γι' αυτό και μόλις δύο χρόνια μετά τη δολοφονία του ανακηρύχθηκε άγιος: επειδή είχε αλλάξει, είχε συγκρουστεί και είχε οδηγηθεί στην απόλυτη θυσία για να κάνει το καθήκον του. Η υπόθεση έχει όλο το αγγλοσαξονικό πομπώδες με βασιλιάδες, ιππότες, ίντριγκες, προδοσία. Όλα αυτά υποδηλώνονται ήδη στον τίτλο. Δολοφονία στον Καθεδρικό Ναό, θα ήταν η μετάφραση λέξη προς λέξη και η εικόνα που προβάλλει αυτός ο τίτλος είναι όλο το πομπώδες της εξουσίας. Ένας Ιούλιος Καίσαρας που δολοφονείται μέσα στον καθεδρικό ναό. Μια προσβολή εθνικής διάστασης. Μια πράξη με συνέπειες που αγγίζουν τους πάντες. Ο τίτλος σε προετοιμάζει για όλα αυτά και το θέμα διαχρονικό μέσα σε όλα τα παλάτια και τους καθεδρικούς της εξουσίας.

Και το 1963, μια περίοδο πολιτικής αναταραχής στην Ελλάδα, με παλατιανές ίντριγκες και προδοσίες, εκδίδει ο Σεφέρης την μετάφραση του θεατρικού του T.S. Eliot με τον τίτλο: *Φονικό στην Εκκλησία*.

Ο τίτλος από μόνος του σε στέλνει σε τελείως διαφορετικό ταξίδι. Δεν είναι πια δολοφονία ή φόνος, δεν είναι πια κάτι με πολιτικά ή ποινικά κίνητρα. Είναι φονικό. Και πότε είναι φονικό; Όταν υπάρχει πάθος. Ερωτικό πάθος. Ζήλεια. Αντίσταση, επανάσταση. Κι όλα αυτά στην εκκλησία και όχι στην Εκκλησία που η αλλαγή του τόνου από μόνη της αλλάζει το σκηνικό και το απομακρύνει ακόμα πιο πολύ από τον πομπώδη αγγλοσαξονικό καθεδρικό. Δεν είναι ούτε καν Εκκλησία, η εκκλησία της πόλης. Είναι η εκκλησία, στο χωριό. Είναι ο φουστανελοφόρος που ορμάει μέσα στην εκκλησία και με το σπαθί του σκοτώνει τον σφετεριστή. Είναι ο ρουφιάνος ο γενίτσαρος που σφάζει το παλληκάρι, τον επαναστάτη. Είναι ο αντιζήλος που σκοτώνει ύπουλα τον ερωτικό της βοσκοπούλας. Μέσα σε τρεις λέξεις, ο Σεφέρης άλ-

λαξε τα πάντα κι έφερε το θεατρικό του Eliot στην ελληνική πραγματικότητα, στην μετεμφυλιακή πραγματικότητα και την προδικτατορική προδοσία. Ο Σεφέρης χρησιμοποιώντας σαν βάση το θεατρικό του Eliot έγραψε ένα καινούργιο θεατρικό με το ίδιο θέμα αλλά προσαρμοσμένο στην ελληνική πραγματικότητα για Έλληνες αναγνώστες και αυτό δεν περιορίζεται όπως είναι φυσικό στον τίτλο αλλά σε ολόκληρο το έργο.

Με τα τρία διαφορετικά παραδείγματα αυτό που ήθελα να τονίσω είναι ο τεράστιος ρόλος του μεταφραστή που δεν αποτιμάται με ...2 ευρώ τη σελίδα που από όποια πλευρά μνημονίων κι αν το δεις είναι τιμή προσβλητική ή καλύτερα τιμή που «ό,τι πληρώνεις θα πάρεις». Και η προσβολή δυστυχώς δεν περιορίζεται στην «τιμή» αλλά επεκτείνεται και στην αναφορά του ονόματος του μεταφραστή στην έκδοση που πολλές φορές απουσιάζει. Κι αυτό σημαντικό γιατί όπως ανέφερα και στα φιλανδικά παραδείγματα, ξέρεις ποιοι μεταφραστές ξέρουν τι κάνουν και ποιους να αποφεύγεις.

Ο μεταφραστής λοιπόν ενός έργου δεν αρκεί να «ξέρει καλά τη γλώσσα», μάλιστα θα μπορούσα να πω ότι αυτό είναι μερικές φορές και κακό. Μου έχει τύχει πολλές φορές να ακούσω κάποιους να καμαρώνουν για τα αγγλικά τους (για παράδειγμα) και τα χαρτιά που επιβεβαιώνουν τις γνώσεις τους αλλά επειδή ποτέ τους δεν είχαν επαφή με αγγλόφωνους σε αγγλόφωνη χώρα (το καμάκι στην παραλία δεν θεωρείται επαφή σε αυτή την περίπτωση ή η εμπειρία από ρεσεψιόν ξενοδοχείου), όταν μιλάνε αγγλικά να ακούγονται σαν ...slowly the much oil – σιγά τον πολυέλαιο. Μόνο οι ίδιοι να τα καταλαβαίνουν σαν αγγλικά. Ο μεταφραστής πρέπει να έχει γνώση της γλώσσας, άμεση γνώση, επιτόπια για να καταλαβαίνει και την σημειολογία των λέξεων. Τα αγγλικά δεν είναι το ίδιο με τα αμερικάνικα ή τα αγγλικά που μιλάνε στην Νότια Αφρική. Υπάρχουν λέξεις ή προτάσεις που από μέρος σε μέρος έχουν τελείως διαφορετική σημασία. Συνεργάτης του αγγλόφωνου Ονί από την Νότια Αφρική σε κείμενό της χρησιμοποίησε λέξη που έγινε θέμα μεγάλης παρεξήγησης πριν από λίγο καιρό γιατί οι Αμερικάνοι και Εγγλέζοι αγγλόφωνοι την κατάλαβαν τελείως διαφορετικά. Φανταστείτε πόσο σημαντικό είναι πια, όταν κάποιος μεταφράσει το κείμενο στα Ελληνικά. Τι θα καταλάβει; Την εξήγηση που έδωσαν οι Αμερικάνοι ή αυτή που έδωσαν οι Εγγλέζοι; Και μήπως μια λέξη, όπως στο Σεφερικό φονικό, φτάνει για να αλλάξει το νόημα όλης της ιστορίας;

Όχι, ένα πτυχίο φιλολογίας δεν φτάνει, μάλιστα πολλές φορές είναι και κακό γιατί δημιουργεί εμπιστοσύνη σε λάθος αντικείμενο. Ο μεταφραστής δεν είναι διορθωτής κι ένας φιλόλογος μπορεί να διορθώσει ένα κείμενο γραμματικά, συντακτικά ακόμα και εννοιολογικά, αλλά δεν μπορεί να το μεταφράσει.

Ένας μεταφραστής πρέπει να είναι και συγγραφέας γιατί στην ουσία αυτό ακριβώς κάνει. Γράφει ένα καινούργιο κείμενο με βάση το κείμενο του ξενόγλωσσου συγγραφέα. Πρέπει να έχει τις γνώσεις και κυρίως την εμπειρία, όχι μόνο του πώς γράφεται ένα μυθιστόρημα ή μια ιστορία, αλλά και να μπορεί να «νιώσει» τον συγγραφέα που το έχει γράψει. Να έχει νιώσει το πάθος και τις σκέψεις που πολλές φορές περνάνε μόνο έμμεσα στο τελικό κείμενο. Να έχει γνώσεις για τον συγγραφέα και το έργο του και να μην περιορίζεται στο ένα βιβλίο που θα μεταφράσει.

Να ξέρει πολύ καλά την γλώσσα που θα μεταφραστεί κι αν η γνώση του περιβάλλοντος του συγγραφέα είναι απαραίτητη, η απόλυτη γνώση του περιβάλλοντος του αναγνώστη είναι αναγκαία από όποια πλευρά και να το δεις.

Στην Ελλάδα η μετάφραση ξεκίνησε σωστά. Αυτοί που κάνανε μεταφράσεις ήταν κυρίως άνθρωποι των γραμμάτων, με γνώσεις και πάνω από όλα με αγάπη γι' αυτό που κάνανε και τα βιβλία που μεταφράζανε. Μάλιστα θα μπορούσες να πεις ότι πολλοί από αυτούς δεν ήταν «επαγγελματίες» με την έννοια ότι το κάνανε για την αμοιβή αλλά πολλοί – όπως και ο Σεφέρης – το κάνανε από αγάπη και την ανάγκη να μεταδώσουν και να διαπαιδαγωγήσουν. Από τη δεκαετία του '70 και με την ανάπτυξη (καθώς και ανταγωνισμό) των εκδοτικών οίκων, μπήκαν οι επαγγελματίες μεταφραστές αλλά πάντα κρατώντας ένα πολύ συγκεκριμένο σεβασμό και στη δουλειά τους και στο αντικείμενο.

Ο Σπυρίδων Βλαντής, η Ρένα Καρθαίου, η Τζένη Μαστοράκη, ο Τάσος Δενέγρης, η Σεσίλ Ιγγλέση Μαργέλλου, ο Κώστας Κριτσίνης και παρα πολλοί άλλοι κοσμούν τον κόσμο των ελληνικών γραμμάτων με τις μεταφράσεις τους. Αλλά μετά ήρθε η δεκαετία του '80, ο 21ος αιώνας και τα καρτέλ των σημερινών εκδοτικών τέως βιντεάδων ή σουπερμάρκετάδων.

Δυστυχώς την παρακάτω μαρτυρία μου την έχει δώσει άνθρωπος που συνεργάζεται με εκδοτική εταιρία και που καμαρώνει πολλά μέεστ σέλλερς

στην ελληνική αγορά και αφορά οδηγίες προς μεταφραστές νεότερης γενιάς, αυτών με τα δυο ευρώ το κεφάλαιο. Βάλ' το σελίδα-σελίδα στο Google-translate σε ό,τι γλώσσα θέλεις και μετά «φτιάξε» τα ελληνικά για να διαβάζονται. Δεν ξέρεις Ισπανικά; Δεν πειράζει, το Google-translate ξέρει. Μέχρι κι από κινεζικά μεταφράζουμε εμείς. Δυστυχώς αν δεν ήταν τόσο τραγικό θα ήταν για γέλια.

Το βιβλίο στην Ελλάδα είναι πολύ άρρωστο και η μετάφραση είναι μόνο ένα από τα συμπτώματα. Υπάρχουν παρα πολλές μεταφράσεις για τα σκουπίδια. Παρα πολλές. Τόσο πολλές που να αποδεικνύουν ότι οι εκδοτικοί και η σουπερμαρκετίστικη πολιτική που διαχειρίζονται τις εκδόσεις τους μαρτυρά μόνο ένα πράγμα, ότι μισούν το βιβλίο και θεωρούν τον αναγνώστη ηλίθιο. Και μάλιστα το κάνουν και προσβλητικά πουλώντας αυτές τις άθλιες παραγωγές ανικανότητας για 18-20-25 ευρώ το καθένα. Και ξέρετε ποιο είναι το χειρότερο; Ότι ποτέ στην Ελλάδα δεν θα γνωρίσετε τον Väinö Linna, αυτόν που προηγουμένως έγραψα ότι η τριλογία του είναι μέσα στη λίστα των 10 καλύτερων βιβλίων που διάβασα στη ζωή μου, γιατί δεν θα μεταφραστεί ποτέ, - το Google-translate δεν τα πάει καλά με τα φιλανδικά – και εάν μεταφραστεί στην τρίτη σελίδα θα το έχετε πετάξει γιατί ... το Google-translate δεν τα πάει καλά με τα φιλανδικά.

Έτσι με το σημερινό καρκίνωμα των εκδοτικών καρτέλ στην Ελλάδα μοιάζει λίγο ουτοπία να μιλάμε για την μετάφραση. ...εκτός, εκτός αν οι αναγνώστες αρχίσουν να καταλαβαίνουν και να αντιδράσουν. Ακόμα και αγοράζοντας βιβλία στην αρχική τους γλώσσα κι ας καταλαβαίνουν από τα συμφραζόμενα. Κι αυτό είναι καλύτερο από μια κακή μετάφραση. ■

Αναγνώστες VS Μεταφραστές

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΡΟΥ

Μετάφραση βιβλίων είναι ένα μεγάλο κεφάλαιο στην Ελλάδα διότι ξέρουμε ότι το ποσοστό των μεταφράσεων είναι δυσανάλογο με αυτό των αναγνωστών. Παρόλο που γίνονται φιλότιμες προσπάθειες να αυξηθεί ο αριθμός των βιβλιοφιλων/βιβλιοφάγων αυτό δεν σταματάει τη “δίψα” να μεταφραστούν στην γλώσσα μας όλο και περισσότερα βιβλία, κυρίως τελευταίων ετών κυκλοφορίες.

Οι αναγνώστες έχουν μια εσφαλμένη εντύπωση πως η μετάφραση είναι ένα χόμπι πως περνάει η ώρα ευχάριστα κάποιου. Έχει τύχει να διαβάσω σχόλιο “δεν καταλαβαίνω γιατί δεν κάνουν σωστά τη δουλειά τους δεν είναι δύσκολο και εγώ μεταφράζω μια παράγραφο σωστά!” και έρχομαι να συμπληρώσω άλλο να μεταφράσεις μια παράγραφο με 45 λέξεις και άλλο ένα βιβλίο με 25.000 ή και παραπάνω οπότε καλό είναι να μην βγάζουμε γρήγορα συμπεράσματα.

Οι αναγνώστες και όχι μόνο της χώρας μας έχουν την απαίτηση καλώς ή κακώς το βιβλίο που επιλέγουν να έχει μια σωστή μετάφραση αλλά και επιμέλεια. Υπάρχουν αναγνώστες που έχουν εντοπίσει ένα ορθογρα-

φικό λάθος σε όλο το βιβλίο και το λιβανίζουν “Που δεν ντρέπονται, δεν έγινε επιμέλεια και καλά ο μεταφραστής δεν το ξαναδιάβασε;”. Σε αυτό τον αναγνώστη απαντώ βλέπεις το δέντρο και χάνεις το δάσος και τι έγινε αφού βγάξεις συμπέρασμα στο τι ήθελε να γράψει είσαι εντάξει.

Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις που έχουν δίκιο οι αναγνώστες, εντοπίζοντας κραυγαλέα λάθη όπως “A scout” και είχαν γράψει “Ένας πρόσκοπος” λες και σε λίγο θα εμφανίζονταν από τη γωνία ο Χιούη, Λιούη και Ντιούη και πάλι διαβάζοντας πιο κάτω αντιλαμβάνονται τι ήθελε να πει.

Ή σε άλλο βιβλίο έγινε μετάφραση της φράσης “Holy Shit!” ως “Μα τις ιερές σκατούλες!” ή αξιωματικός απευθύνεται στους στρατιώτες του δίνοντας το παράγγελμα “March!” και μετάφραση “Μάρτιος!” μένεις για λίγο παγοκολόνα δεν μπορώ να πω αλλά χαμογελάς και πας παρακάτω.

Όταν όμως τα παραπάνω λάθη συμβαίνουν όχι μια φορά αλλά πολλές φορές ανά σελίδα μαζί με συντακτικά αντιλαμβάνεσαι ότι είτε έχει μεταφραστεί από κάποιον που είχε στοιχειώδη γνώση της γλώσσας και εκδόθηκε χωρίς επιμέλεια, είτε έχει μεταφραστεί και έχει γίνει επιμέλεια από ανθρώπους που δεν έχουν καμία γνώση της γλώσσας, εκεί τα νεύρα αυτών που διαβάζουν τα βιβλία αυτά δικαιολογούνται.

Όταν οι αναγνώστες έρχονται αντιμέτωποι με το παραπάνω, τη στιγμή εκείνη δεν βλέπουν ποιος είναι μεταφραστής ή επιμελητής, γιατί πολύ απλά δεν σκοπεύουν να ξαναδώσουν χρήματα στον εκδοτικό οίκο που είχε μεταφραστεί το εν λόγω βιβλίο.

Ενδεχομένως παίρνει μπάλα και τα επόμενα βιβλία που θα επιλέξει να διαβάσει από άλλους εκδοτικούς διότι θα πλανάται ένα σύννεφο αμφιβολίας πάνω από το κεφάλι του αναγνώστη, για το πόσο καλή μετάφραση και επιμέλεια έχει γίνει. Και αυτό ειδικά το αντιμετωπίζουν οι αναγνώστες που δεν γνωρίζουν καλά την αγγλική γλώσσα για να διαβάσουν το πρωτότυπο.

Στο τομέα των μεταφραστών υπάρχουν τρεις κατηγορίες, εκείνοι που μεταφράζουν ένα δυο βιβλία, οι επαγγελματίες με μεράκι, ναι υπάρχουν και είναι λίγοι και οι επαγγελματίες ρομπότ.

Η πρώτη κατηγορία αντιλαμβάνεστε ότι είναι είτε άνθρωποι για λόγους οικονομικούς (γιατί είναι φοιτητές, άνεργοι κλπ) αναλαμβάνουν το ρόλο του μεταφραστή επειδή γνωρίζουν τη γλώσσα για δύο ή τρία βιβλία και αφού

διαπιστώσουν τη δυσκολία, τις απαιτήσεις και άλλα προβλήματα που υπάρχουν στον τομέα αυτό, αποχωρούν σφυρίζοντας με ελαφρά πηδηματάκια. Τα βιβλία που έχουν μεταφραστεί από αυτούς τους μεταφραστές είναι ένα ρίσκο γιατί μπορεί να σου τύχει ένα καλό βιβλίο ή ένα που να μετανιώνεις τα χρήματα που έδωσες.

Οι επαγγελματίες που έχουν μεράκι είναι λίγοι αλλά ξεχωρίζουν και είναι γνωστοί στους κύκλους των βιβλιόφιλων. Αγαπάνε τις ξένες γλώσσες, τις γνωρίζουν καλά και αν δεν γνωρίζουν μια ορολογία ή λογοπαίγνιο ή αργκό θα το ψάξουν, θα σου δώσουν σε σημείωση τις πληροφορίες που χρειάζεται, θα επικοινωνήσουν με τους συγγραφείς και γενικά είναι οι μεταφραστές που αγαπούν τη λογοτεχνία, τη διαδικασία της μετάφρασης & της απόδοσης κειμένου.

Η τελευταία ομάδα, που ονομάζω επαγγελματίες ρομπότ μεταφράζουν λέξη προς λέξη χωρίς συναίσθημα, χωρίς να παρεκκλίνουν και πολλές φορές να χάνεται τελείως το ύφος και το συναίσθημα από το βιβλίο, άρα έχεις ένα πολύ καλά μεταφρασμένο βιβλίο με κάτι λέξεις πεταμένες στις σελίδες του, τίποτε άλλο.

Στη τελευταία ομάδα σημαντικό ρόλο παίζει η επιμέλεια του βιβλίου αν είναι καλός επιμελητής λαμβάνοντας ένα τέτοιο μεταφρασμένο βιβλίο αναλαμβάνει να αποδώσει το κατάλληλο ύφος που απαιτεί το αρχικό κείμενο. Γιατί μην ξεχνάτε το βιβλίο στα χέρια του επιμελητή είναι ένα βήμα πριν εκδοθεί και βγει στα ράφια των βιβλιοπωλείων.

Φυσικά παίζει ρόλο, ότι ανέφερα πιο πάνω για τους μεταφραστές, αν έχει μεράκι. Γιατί αν δεν αγαπάς τη δουλειά σου και την κάνεις αγγαρεία το αποτέλεσμα δυστυχώς δεν θα είναι καλό.

Στις μεταφράσεις όμως παίζει και ένας ακόμη ρόλο, ο εκδότης κατά πόσο βλέπει σοβαρά τον τομέα μετάφραση - επιμέλεια ενός βιβλίου. Μπορεί να ασκεί πίεση για να βγει γρήγορα ένα βιβλίο, αλλά αν δεν έχει διαλέξει σωστούς συνεργάτες που να γνωρίζουν την δουλειά τους και δεν πληρώνονται καλά, το αποτέλεσμα θα είναι μέτριο και ο αναγνώστης σίγουρα θα το αντιληφθεί άρα θα επηρεαστούν και τα κέρδη του εκδοτικού οίκου. Είναι κρίμα όταν γίνεται μια δουλειά να μην γίνεται από την αρχή σωστά.

Ομολογώ ότι έχω συναντήσει σε ιντερνετικές συζητήσεις ένα θυμό των αναγνωστών απέναντι στους μεταφραστές. Ειλικρινά κάντε μια ερώτηση στον

εαυτό σας “Ξέρω τέλεια ελληνικά;” Θεωρώ πως θα συμφωνήσετε πως όλοι κάνουμε λάθη ή δεν γνωρίζουμε την ορθογραφία όλων των λέξεων γιατί πολύ απλά δεν μπορούμε να τα γνωρίζουμε όλα, όμως όσοι θέλουμε συνεχίζουμε να μαθαίνουμε και να γινόμαστε καλύτεροι. Έτσι και οι επαγγελματίες μεταφραστές είναι άνθρωποι με γνώσεις επάνω σε μια ή/και παραπάνω γλώσσες επιλέγοντας να μεταφράζουν λογοτεχνία (=τέχνη του λόγου).

Διαβάζοντας ένα μεταφρασμένο βιβλίο πρέπει να αποδεχτούμε ως αναγνώστες ότι είναι ένα “πειραγμένο” βιβλίο. Ακόμη και αν ισχυρίζονται ότι έχει γίνει μια άριστη μετάφραση δε γίνεται να μην έχει χαθεί κάτι κατά τη μεταφορά. Πάντα χάνεται κάτι, είναι δύσκολο να αποδοθούν τα πάντα λέξεις, νόημα, αργκό, ύφος κλπ όπως είναι το πρωτότυπο.

Η πρόταση μου αν δεν μπορείτε ή δεν θέλετε να διαβάσετε βιβλία στη γλώσσα που πρωτο-εκδόθηκαν, ξεχωρίστε μεταφραστές-επιμελητές που σας άρεσε η δουλειά τους και απολαύστε τη διαδρομή σε νέους κόσμους και μέρη μέσα από τις σελίδες ενός μεταφρασμένου βιβλίου. ■

Ο μαγικός αλλά επικίνδυνος δρόμος της μετάφρασης

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΡΗΤΙΚΟΥ

Η παγκόσμια λογοτεχνία μας έχει προσφέρει και εξακολουθεί να μας προσφέρει πλήθος μοναδικών αριστουργημάτων, που δεν θα καταφέρναμε ποτέ να διαβάσουμε αν δεν υπήρχαν οι μεταφραστές. Οι άνθρωποι εκείνοι, που με περίσσια υπομονή, άριστη γνώση της γλώσσας και των εκφραστικών της ιδιαιτεροτήτων, αλλά και αυτοσυγκράτηση ώστε να μην αλλοιώσουν το ύφος και το περιεχόμενο που επεξεργάζονται, κατορθώνουν να μεταφέρουν στο αναγνωστικό κοινό την κατάθεσης ψυχής κάθε συγγραφέα. Για το λόγο αυτό το έργο τους είναι εξαιρετικά λεπτό και δύσκολο και η ευθύνη που αναλαμβάνουν μεγάλη.

Δυστυχώς στη χώρα μας και στο πεδίο της μετάφρασης, υπάρχουν άνθρωποι που θεωρούν ότι οι περγαμηνές και τα πτυχία είναι αρκετά για να ασκήσουν το αντικείμενο με επιτυχία. Το κακό γίνεται χειρότερο όταν οι εκδοτικοί οίκοι ακολουθούν την ίδια φιλοσοφία, κίνηση που οδηγεί αναπόφευκτα σε μια στείρα μετάφραση ενός κειμένου από το οποίο λείπει η δύναμη των λέξεων, η βαρύτητα των νοημάτων του συγγραφέα, και η αποτύπωση του ύφους και της στιβαρότητας της πέννας του εκάστοτε δημιουργού.

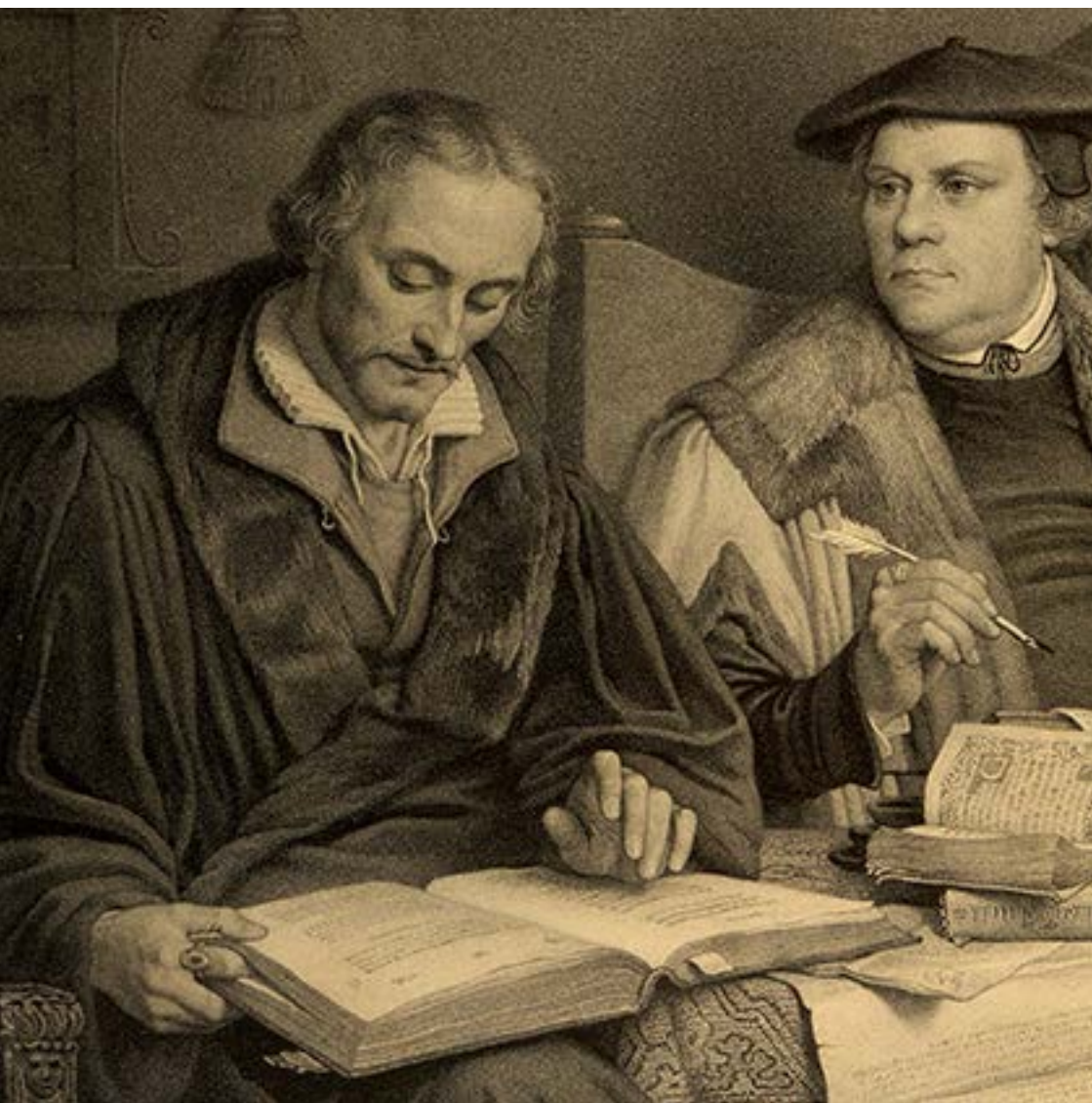
Πιστεύω πως ικανός μεταφραστής είναι εκείνος που ξέρει να σμιλεύει τις λέξεις με πάθος, που κατορθώνει να διεισδύσει στην ψυχή του συγγραφέα, που επιτυγχάνει να βρει την ισορροπία ανάμεσα στο κείμενο που έχει μπροστά του και στα συναισθήματα που γεννάει στον ίδιο τη στιγμή που παλεύει να αποδώσει τις λέξεις στη γλώσσα του. Ο μεταφραστής πρέπει να ενστερνίζεται την προσέγγιση του δημιουργού, να μην επεμβαίνει αλλά την ίδια στιγμή να ανακαλύπτει τις φράσεις εκείνες που θα μπορέσουν να μεταφέρουν ισότιμα την αύρα των γραφόμενων. Ένα παιχνίδι διελκυστίνδας όπου νικητής πρέπει να είναι ο αναγνώστης.

Έχω βρεθεί αρκετές φορές στη δυσάρεστη θέση να απογοητευτώ από βιβλία συγγραφέων, οι οποίοι έχουν αποσπάσει διθυραμβικές κριτικές στο εξωτερικό. Τον πρώτο καιρό κατηγορούσα ενδόμυχα τον εκάστοτε εκδοτικό οίκο για την υπερφίαλη διαφήμιση του πονήματος, θεωρώντας τον υπαίτιο για τις υψηλές προσδοκίες μου. Όσπου κάποια φίλη, δεινή αναγνώστρια και η ίδια, μη μπορώντας να πιστέψει ότι δεν συμμεριζόμουν την άποψή της για ένα – κατά παγκόσμια ομολογία – εξαιρετικό μυθιστόρημα, με πίεσε να το διαβάσω στο πρωτότυπο όπως είχε κάνει η ίδια. Το έκανα περισσότερο για να της αποδείξω πόσο άδικο είχε, μα βρέθηκα ειλικρινά προ εκπλήξεως : το κείμενο που διάβαζα δεν είχε καμία σχέση με το μεταφρασμένο που βρισκόταν στα χέρια μου. Είχε ένταση, ρυθμό και μια δύναμη που δεν σε άφηνε να πάρεις ανάσα. Ήταν η στιγμή εκείνη που συνειδητοποίησα πως το ονοματεπώνυμο που γράφεται στα εσώφυλλα των βιβλίων δίπλα στη λέξη μετάφραση είναι εξίσου σημαντικό με εκείνο του ίδιου του συγγραφέα.

Πρόσφατα βρέθηκα στη συνέντευξη τύπου γνωστού εκδοτικού οίκου για την παρουσίαση των νέων τίτλων ξένων συγγραφέων που θα κυκλοφορήσουν εντός του τριμήνου. Στο πάνελ της παρουσίασης συμμετείχαν και οι μεταφραστές των μυθιστορημάτων, αναλύοντας με το δικό τους τρόπο την υπόθεση και τα σημεία υπεροχής τους. Και μπορούσες να διακρίνεις από την ένταση της φωνής τους, τη γλώσσα του σώματος και την γλαφυρότητα των περιγραφών τους, πόσο πολύ είχαν γίνει ένα με τον ίδιο τον συγγραφέα. Η θέρμη των λόγων τους και το πάθος με το οποίο υπερασπιζόντουσαν την αξία των πονημάτων, πυροδότησε αμέσως το ενδιαφέρον μου και είμαι βέβαιη ότι το αποτέλεσμα των μεταφράσεων τους θα είναι εξαιρετικό. Γιατί ένας μεταφραστής οφείλει να καταδύεται με ζήλο στο έργο που μεταφράζει και να παλεύει να αναδείξει τη μοναδικότητα του εκάστοτε βιβλίου.

Υπάρχουν γύρω μας ταλαντούχοι άνθρωποι που πραγματικά κατορθώνουν

να φέρουν εις πέρας με απόλυτη επιτυχία το δύσκολο έργο τους σε αυτούς του χαλεπούς καιρούς. Και ελπίζω να αρχίσουμε όλοι να αναφέρουμε πιο συχνά τα ονόματά τους στα σχόλια μας ή τις κριτικές μας, ως μία ένδειξη ευγνωμοσύνης που κατόρθωσαν να μας μυήσουν με επιτυχία στον μυστικό κόσμο του εκάστοτε συγγραφέα. Με τον τρόπο αυτό θα αναβαθμιστεί η αξία τους και θα επιστήσουν την προσοχή των εκδοτικών οίκων στις ορθές επιλογές προσώπων. Γιατί οι αρνητικές κριτικές έχουν νόημα για να αλλάξει η κατάσταση προς το καλύτερο, αλλά οι έπαινοι έχουν σπουδαιότερη βαρύτητα τελικά. ■

...**Να** σέβεστε!

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΑΡΙΣΗ

Η αλήθεια είναι πως δεν ενδιαφέρονται όλοι οι αναγνώστες για την ποιότητα μιας μετάφρασης. Όμως αυτό δεν είναι ανεξήγητο και χωρίς να ληφθεί εντελώς λάθος η λέξη, εξαρτάται από το αναγνωστικό επίπεδο του καθενός. Ο αρχάριος αναγνώστης δεν είναι (ακόμα) σε θέση να ασχοληθεί με μια μετάφραση και το πόσο καλή είναι. Είναι απλό. Αυτό το κομμάτι της αναγνωστικής εμπειρίας κερδίζεται με το χρόνο (ανάγνωσης) και την ποσότητα (αναγνωσμάτων), το είδος (αναγνωσμάτων) που λογικά όσο πιο έμπειρος γίνεται ο αναγνώστης τόσο και πιο απαιτητικός (αν και υπάρχουν αναγνώστες που είναι ταγμένοι σε συγκεκριμένα είδη και δεν έχουν καμία προοπτική για περαιτέρω παιδεμό, δεκτό κι αυτό), άρα και κατά συνέπεια τη συνολική εμπειρία.

Ένας τρόπος να αναγνωρίσεις το ποιόν μιας μετάφρασης είναι να δεις το έργο και στη γλώσσα του. Απλό κι αυτό, αλλά δε διαβάζουν όλοι σε δυο γλώσσες. Όμως μπορεί κανείς να αναγνωρίσει την καλή ή την κακή μετάφραση ακόμα κι αν δεν μπορεί να διαβάσει το έργο στη γλώσσα του. Συνήθως αυτή η αναγνώριση γίνεται και ασυνείδητα, ασυναισθήτα, και κάποιοι δεν

μπορούν να το εξηγήσουν. Όμως το ξέρουν. Είναι πολλές φορές αυτό το κάτι που δε σε αφήνει να ευχαριστηθείς ένα βιβλίο, παρόλο που βλέπεις ότι η ιστορία του είναι καλή, οι χαρακτήρες του καλοί, η πλοκή σωστή/καλή κλπ, κι όμως, λείπει κάτι. Αυτό το κάτι πολλές φορές - τις περισσότερες - ναι, είναι η μετάφραση! Είναι η αποτυχία του μεταφραστή να σε μεταφέρει στον τόπο, το χρόνο, στον κόσμο του βιβλίου που έχει μεταφράσει, είναι η αποτυχία του να σε κάνει να νιώσεις, να συναισθανθείς, να ταυτιστείς. Είναι η αποτυχία του να μεταφέρει το έργο απ' όπου κι αν προέρχεται κι ό,τι/όποιο κι αν εκπροσωπεί, στον κόσμο σου, στον κόσμο που ξέρεις.

Αντίθετα, είναι και βιβλία που τα ζεις στο πετσί σου. Ταυτίζεσαι και νιώθεις με όλο το είναι σου όλη την εμπειρία της ανάγνωσης, ακόμα κι αν είναι κάποιο έργο μιας εποχής πολύ μακρινής, ενός κόσμου ή μιας κουλτούρας κι ενός πολιτισμού εντελώς έξω από τα όσα γνωρίζεις, κι όμως, έχεις μπει μέσα σε αυτόν τον κόσμο και τον έχεις ζήσει, κι όταν γυρίσεις και την τελευταία σελίδα νιώθεις την πραγματικότητα του δικού σου κόσμου να σε τραβάει βίαια και να σε προσγειώνει, και για λίγες ώρες, ίσως και μέρες, η διάθεσή σου μοιάζει λίγο με αυτές τις στιγμές που μόλις έχεις ξυπνήσει απότομα από ένα πολύ ζωντανό όνειρο και ακροβατείς μεταξύ του εδώ και τώρα, και του ονείρου.

Προσωπικά έχω ένα σημείο αναφοράς ως προς τη δύναμη του καλού μεταφραστή, κι αυτό το βιβλίο υπήρξε η αφορμή όχι απλώς να εκτιμήσω τη σημασία της καλής μετάφρασης, αλλά να επιλέγω βιβλία κοιτώντας ΚΑΙ το ποιος έχει κάνει τη μετάφραση, κι έχω απορρίψει βιβλία επειδή το όνομα του μεταφραστή μου εγγυάται ...αποτυχία: Είναι τα σταφύλια της οργής, ένα βιβλίο συγκλονιστικό σε όλο του το εύρος, στις εικόνες του, στους διαλόγους του, στους χαρακτήρες και τις περιγραφές του, στην αποτύπωση της εποχής και της περιοχής, στα πάντα του. Μου έκανε τόση εντύπωση η δύναμη αυτού του έργου που αποφάσισα να το διαβάσω και στη δική του γλώσσα, με το σκεπτικό ότι αν, η μετάφραση ήταν τόσο τεράστια, τότε στο πρωτότυπο πώς θα ένιωθα; Κι όμως, αποδείχτηκε ότι ο Κοσμάς Πολίτης στα Σταφύλια της Οργής δεν έκανε μετάφραση. Ξανάγραψε το βιβλίο από την αρχή. Αυτό είναι λιγάκι δύσκολο να το εξηγήσω και να το καταλάβει ένας αναγνώστης που δεν έχει διαβάσει έστω ένα βιβλίο στη γλώσσα του και μάλιστα βιβλίο που η μετάφρασή του να είναι καταπληκτική. Έχει τύχει να συζητήσω με φίλους αναγνώστες και να διαφωνήσουμε ως προς το αν μια μετάφραση πρέπει να είναι πιστή ή καλή. Κι εδώ θα αναφέρω κάτι που το έχω δει να το

λένε οι υποτιτλιστές: Η καλή μετάφραση δεν είναι πιστή και η πιστή μετάφραση δεν είναι καλή. Και με αυτό συμφωνώ απόλυτα. Υπάρχουν πάρα πολλά παραδείγματα λέξεων, εκφράσεων, προτάσεων ακόμα και παραγράφων που είναι αδύνατο να μεταφραστούν στη γλώσσα μας, κι αν μεταφραστούν πιστά, τότε το αποτέλεσμα μπορεί και να είναι ακόμα και γελοίο, ναι, γελοίο!

Σκεφτείτε κάτι το πολύ απλό (τώρα σας πάω σε επίπεδο δημοτικού, αλλά το υπεραπλουστεύω επίτηδες): Break a leg!

Μια έκφραση που την έχετε δει κι ακούσει χιλιάδες φορές. Σημαίνει... σημαίνει τι; Σπάσε πόδι. Οκέι, αυτό σημαίνει. Μεταφράζοντάς το ...πιστά. Αλλά τι νόημα έχει αυτό για μας; Εδώ στην Ελλάδα, για τους Έλληνες/ελληνόφωνους αναγνώστες; Ποιος μεταφραστής θα μεταφράσει και θα πει σε έναν διάλογο όπου πχ ένας χαρακτήρας ετοιμάζεται να ανέβει στη σκηνή και ο κολλητός του θα του πει «Άντε ρε! Σπάσε πόδι!» και δε θα σηκωθούν οι λέξεις από το βιβλίο να τον βαρέσουν;

Στα Σταφύλια της Οργής, επειδή πήρα και το πρωτότυπο και τα έβαλα δίπλα-δίπλα και διάβαζα παράλληλα, εντόπισα όχι μόνο προτάσεις, αλλά και ολόκληρες παραγράφους που ο Πολίτης έχει αλλάξει/μεταφράσει/ερμηνεύσει διαφορετικά και άσχετα με τις λέξεις του πρωτότυπου. Τι σημαίνει αυτό; Ξέρω κι εγώ; Για έναν φιλόλογο μπορεί να σημαίνει καμπάνα. Πάντως για μένα σημαίνει ότι η μετάφραση κατάφερε να με συγκλονίσει με τη δύναμη των λέξεων που ο Κοσμάς Πολίτης επέλεξε για να ξαναγράψει αυτό το έργο. Γιατί έτσι έπρεπε να κάνει, ώστε εκείνη η εποχή, εκείνος ο τόπος, εκείνοι οι άνθρωποι, να μπουν στην καρδιά μου και να με κάνουν να νιώσω όλα αυτά που ένιωσα διαβάζοντάς το. Και αυτό είναι επιτυχία.

Στην απέναντι πλευρά - γιατί πρέπει να αναφέρω και παράδειγμα κακής μετάφρασης - έχω δύο βιβλία που τα θυμάμαι πολύ χαρακτηριστικά ως αποτυχημένα εξαιτίας της μετάφρασης. Το ένα, παρόλο που η γλώσσα του αρχικού έργου ήταν τα σερβικά ή κροατικά και δεν τη γνωρίζω, αναφερόταν σε μια προσωπική μαρτυρία μιας γυναίκας που επέζησε από τον πόλεμο της Βοσνίας, και μόνο αυτό, είναι αρκετό για να ξέρεις ότι θα διαβάσεις κάτι το δυνατό και απαιτητικό ψυχολογικά. Κι όμως, δεν ένιωσα τίποτα διαβάζοντάς το, απολύτως τίποτα, παρά μόνο αδιαφορία, βαρεμάρα και τελικά δεν το τέλειωσα καν. Το δεύτερο ήταν ένα βιβλίο γεμάτο μουσική, γεμάτο μπλουζ και τζαζ, γεμάτο χρώμα και εικόνες, με φόντο τη Νέα Ορλεάνη κι ένας από τους βασικούς χαρακτήρες ήταν ο Λούις Άρμστρογκ που να πάρει ο διάο-

λος! (φανταστείτε για πόσο δυνατά συναισθήματα θα έπρεπε να προκαλέσει) κι όμως, στη μετάφρασή του, δεν υπήρξε τίποτα. Καμία εικόνα, κανένας ήχος, κανένα χρώμα, καθόλου μουσική. Καθόλου Νέα Ορλεάνη. Αδιαφορία, βαρεμάρα, αποτυχία.

Η λογοτεχνική μετάφραση είναι κάτι πολύ, πολύ, πολύ περισσότερο από την άριστη γνώση μιας γλώσσας. Καταλάβετε το μερικοί εδώ στην Ελλάδα επιτέλους, γιατί πραγματικά έχετε χαντακώσει υπέροχα βιβλία. Και σίγουρα κανένας συγγραφέας δε θα ήθελε να ξέρει πως το βιβλίο του θα χαλάσει εξαιτίας του μεταφραστή του. Σεβασμός στους συγγραφείς. Σεβασμός στους αναγνώστες. ■

Η μετάφραση ...μετράει!

EDITH GROSSMAN

Γιατί μια μετάφραση έχει σημασία; Το θέμα είναι τόσο μεγάλο, τόσο περίπλοκο και τόσο αγαπημένο που θα προσπαθήσω να δώσω απαντήσεις κάνοντας ακόμα μία ερώτηση, και ο λόγος είναι ότι θέλω να διασπάσω το κεντρικό ερώτημα σε πολλά και μικρά άλλα ερωτήματα. Δε θέλω να ρωτήσω απλώς «γιατί μια μετάφραση έχει σημασία», αλλά και αν έχει πραγματικά την οποιαδήποτε σημασία, αν είναι κάτι το σημαντικό, και ποιος στ' αλήθεια ενδιαφέρεται να ξέρει οτιδήποτε για τις μεταφράσεις;

Οι απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα εξαρτώνται από το πώς διαμορφώνονται τα ίδια τα ερωτήματα: Γιατί, για παράδειγμα, η μετάφραση έχει σημασία για τους μεταφραστές, τους συγγραφείς και τους αναγνώστες; Γιατί, από την άλλη, δεν έχει σημασία για τους περισσότερους εκδότες και κριτικούς βιβλίων; Ποια είναι η σχέση της μετάφρασης με τη λογοτεχνία και τις γλώσσες του κόσμου; Σε τι συμβάλλει στην πολιτισμένη ζωή του κόσμου;

Πιστεύω πως σοβαροί επαγγελματίες μεταφραστές, συνήθως όταν είναι μόνοι τους - μόνοι μας, έστω - σαν συγγραφείς, αναρωτιόμαστε τι άλλο μπορεί να περνάει από το μυαλό μας όταν εξετάζουμε τη δουλειά μας και

πιστεύω πως είναι σωστό να το κάνουμε αυτό. Μήπως είναι απρεπές που το κάνουμε; Δηλαδή, τι ακριβώς κάνουμε εμείς ώστε η ιδιότητα του συγγραφέα να μας ανήκει; Δεν είμαστε απλώς υπηρέτες της εκδοτικής βιομηχανίας;

Η απάντηση είναι όχι. Για τον απλούστατο λόγο ότι ο μεταφραστής γράφει - ουσιαστικά ξαναγράφει - ένα έργο από τη γλώσσα Α στη γλώσσα Β, ελπίζοντας ότι οι αναγνώστες του μεταφρασμένου έργου θα συλλάβουν το κείμενο συναισθηματικά και καλλιτεχνικά, ανάλογα με την αντίστοιχη εμπειρία των αναγνωστών που έχουν διαβάσει το ίδιο έργο στη γλώσσα του. Αυτός είναι ο κύριος στόχος μιας μετάφρασης. Οι καλές μεταφράσεις προσεγγίζουν αυτόν τον στόχο. Οι κακές μεταφράσεις χάνουν τον αναγνώστη από την πρώτη κιόλας πρόταση.

Το πρώτο βασικό βήμα της επιτυχίας σε μια μετάφραση είναι ο μεταφραστής να γνωρίζει εξίσου καλά και τις δυο γλώσσες, επιλέγοντας με προσοχή τις κατάλληλες λέξεις ώστε να έχουν στη μετάφραση τον ίδιο συναισθηματικό αντίκτυπο με τις λέξεις του πρωτότυπου, να δημιουργήσει τη σωστή ατμόσφαιρα και να καταφέρει η μετάφρασή του να αφομοιωθεί πλήρως από τη γλώσσα και ότι αυτό την περιβάλλει (τόπος, χρόνος, κοινωνική κατάσταση) από τον αναγνώστη.

Αυτό που κάνουμε (οι μεταφραστές) είναι να δουλεύουμε συνεχώς πάνω στις λέξεις που χρησιμοποιούμε ώστε να γίνουν απόλυτα οικείες στον αναγνώστη και να μεταφέρουν στο έπακρο το νόημα του έργου που διαβάζει.

Η συγγραφή, όπως και κάθε μορφή τέχνης, είναι κάτι που απασχολεί τεράστια αποθέματα της ψυχής μας, και δεν το εγκαταλείπουμε εύκολα. Μοιάζει παράδοξο, όμως παρόλο που οι μεταφραστές πραγματικά ξαναγράφουν το έργο κάποιου άλλου, δεν υπάρχει καμία ντροπή σε αυτό και καμία μειονεκτική αίσθηση γι αυτό που κάνουμε, ακόμα κι όταν κάποιος εκδότης και πολλοί κριτικοί όντως μειώνουν τη σημασία της δουλειάς μας.

Όπως έγραψε ο Γουίλιαμ Κάρλος Γουίλιαμ σε ένα γράμμα του το 1940 προς τον ποιητή και κριτικό λογοτεχνίας Νικόλας Κάλας (κι ευχαριστώ θερμά τον Τζόνναθαν Κοέν που το μοιράστηκε μαζί μου):

«Αν δημιουργήσω κάτι αυθεντικό τότε όλα καλά. Όμως επιτρέψτε μου να πιστεύω πως το να μεταφράζει κανείς το έργο κάποιου άλλου είναι εξίσου καλό και αντίστοιχης σημασίας. Τι διαφορά έχει, αλήθεια;»

Μια αλήθεια που δεν μπορεί κανείς να αρνηθεί είναι πως το έργο του κάποιου άλλου γίνεται έργο του μεταφραστή (ενώ πάντα και μυστηριωδώς παραμένει έργο του συγγραφέα του) καθώς ο μεταφραστής το «μετατρέπει» στη δεύτερη γλώσσα. Ίσως η μετατροπή να είναι λάθος λέξη. Αυτό που κάνουμε (οι μεταφραστές) δεν είναι κάτι το μαγικό ή αλχημιστικό (δεν μετατρέπουμε οποιοδήποτε μέταλλο σε χρυσό!) όμως είναι αναμφίβολα το αποτέλεσμα μιας ακολουθίας δημιουργικών αποφάσεων και φανταστικών πράξεων κριτικής. Κατά τη διαδικασία μιας μετάφρασης, διαβάζουμε και ακούμε προσεκτικά το πρωτότυπο, προσπαθώντας να ανακαλύψουμε τη γλωσσική φόρτιση, το ρυθμό τη δομής, τις πολλαπλές ερμηνείες διαφόρων λέξεων και φράσεων, αλλά και τις πολιτισμικές αναφορές επίσης. Είναι μια διαδικασία βαθύτατης ανάγνωσης.

Για παράδειγμα, στη μυθιστορία: Οι διάλογοι πολλές φορές κρύβουν πολύτιμες πληροφορίες σχετικά την κοινωνική τάξη και μόρφωση των χαρακτήρων, ακόμα και την ευστροφία τους και τη συναισθηματική τους κατάσταση.

Η αφήγηση: Πάντα έχει κάτι σημαντικό να πει. Μπορεί να υπάρχουν ίχνη ειρωνείας ή σάτιρας.

Ο ρυθμός και ο τόνος: Μικρές ή μεγάλες προτάσεις, αργκό, προφορά, είναι στοιχεία καθοριστικά. Ο μεταφραστής πρέπει κάθε φορά να είναι σε θέση να ερμηνεύσει και να αποδώσει κατάλληλα κατά την εξέλιξη της δράσης.

Σε κάποιο βαθμό όλοι αναγνώστες το κάνουν αυτό, συνειδητά ή ασυνείδητα. Όλοι προσπαθούν διαβάζοντας προσεκτικά να αναλύσουν όλα τα παραπάνω είτε το καταλαβαίνουν είτε όχι, συνεπώς, σε τι διαφέρει αυτό που κάνει ο μεταφραστής από αυτό που κάνει κάθε προσεκτικός αναγνώστης;

Η διαφορά έγκειται στο ότι ο μεταφραστής διαβάζει και ταυτόχρονα ακούει το κείμενο, επαναλαμβάνοντάς το παράλληλα στη γλώσσα την οποία μεταφράζει το έργο, λαμβάνοντας σοβαρότατα υπόψη το λεξιλόγιο, την ιστορία, τη σύνταξη και τη γραμματική, την κουλτούρα. Ο σκοπός των μεταφραστών είναι να ανα-δημιουργήσει το έργο στη γλώσσα την οποία καλείται να το μεταφράσει.

Κι όπως είπε κάποτε ο κορυφαίος μεταφραστής από τα γερμανικά, Ραλφ Μάνχαϊμ, «οι μεταφραστές είναι ηθοποιοί. Ηθοποιοί που ερμηνεύουν τις ατάκες του συγγραφέα αν ο συγγραφέας μιλούσε αγγλικά.

Ας μην ξεχνάμε πως ο συγγραφέας γράφει με σκοπό να επικοινωνήσει με όσο το δυνατόν περισσότερο κόσμο μπορεί, όπου κι αν βρίσκονται, και να τους επηρεάσει. Κι αυτή είναι η δουλειά του μεταφραστή: Να κάνει δυνατή αυτή την προσπάθεια. ■

Μεταφράστρια, ειδικότητα **Greeklish**

ΛΟΥΚΙΑ ΚΟΝΤΟΠΟΔΗ

Είμαστε με τη Στέλλα στο Μοναστηράκι για καφέ, όταν...

- Excuse me...
- Βρε να σε excuse you, τι θέλεις;
- I'm sorry I don't speak Greek.
- Στέλλα αυτός κάτι θέλει να μας πουλήσει... DVD, CD κάτι τέτοιο.
- Εμένα για τουρίστας μου φαίνεται.
- Μπα;
- Acropolis Museum;
- Τα βλέπεις;
- Άντε πες του εσύ τότε.
- Parlez-vous Français;
- Τι του λες μωρή τρελή;
- Πώς να του δώσω κατευθύνσεις άμα δεν μιλάει γαλλικά;
- Acropolis Museum;
- Βάστα. Acropolis Museum; Χίαρ, Χίαρ και Χίαρ. Του εξήγησα κουνώντας τα χέρια σαν τροχονόμος. Ο άνθρωπος με κοίταξε σαν χαμένος.
- Χίαρ; Του είπα δείχνοντας τα πόδια μου κι εκείνος κούνησε το κεφάλι του.
- Δέαρ. Συνέχισα με σιγουριά δείχνοντας την γωνία.

Πάλι κούνησε το κεφάλι του καταφατικά.

- Στέλλα πως λέγεται η επιγραφή;

- Σάιν.

- Τι; Όπως ο ήλιος; Σαν σάιν;

- Ποιος ήλιος μαρή, άλλο σάιν αυτό.

- Δέαρ σάιν Acropolis Museum, γκούντ; Και έφυγε ανακουφισμένος ο τουρίστας προς το δέαρ και το σάιν.

- Στέλλα πάσχουμε.

- Ναι και ήταν και χαριτωμένος ο άτιμος. Αν μίλαγε γαλλικά...

- Τι θα του έλεγες μωρή; Βούλε βου κουσέ αβέκ μουά;

- Α, να χαθείς μωρή.

- Γυάλισε το μάτι σου με τον τουρίστα αλλά το θέμα εδώ είναι σοβαρό.

- Πόσο σοβαρό;

- Πολύ σοβαρό.

- Για εξήγησέ το αλλά περίμενε να παραγγείλω καφέ πρώτα. Και παραγγείλαμε. Καφέ και τυρόπιτα. Εγώ. Η Στέλλα πήρε κουλούρι. Νηστεύει.

- Στέλλα πόσα χρόνια κάναμε φροντιστήριο αγγλικά;

- Εγώ έκανα Γαλλικά.

- Δηλαδή θέλεις να μου πεις ότι αν μιλούσε γαλλικά εκτός από τον κρεβάτι σου θα τον καλούσες και πουθενά αλλού;

- Για café; Naturellement.

- Ας πούμε ότι πάμε Λονδίνο αύριο. Στα μαγαζιά της Όξφορντ στριτ. Τι γλώσσα θα μιλάς;

- Εγώ μόνο από Παρίσι αγάπη μου.

- Καλά, μετά το Παρίσι.

- Θα είχα εσένα μαζί μου να μεταφράζεις.

- Πώς μωρή; Στη νοηματική; Δις ιζ ιτ εντ δέαρ;

- Κοίτα, η νοηματική είναι διεθνής γλώσσα.

- Σοβαρέψου.

- Καλά, έχεις δίκιο. Και στο Παρίσι που είχα πάει πριν από έξι χρόνια κάτι έπαθα. Μόλις μου μίλησαν ήταν σαν να βραχυκύκλωσε το μυαλό μου και δεν έβγαινε τίποτα γαλλικό.

- Τα βλέπεις;

- Τα βλέπω η άγλωσση, τα βλέπω.

- Κι αν θέλουμε να διαβάσουμε κάτι τι κάνουμε;

- Το διαβάζουμε από μετάφραση.
- Μα επιτρέπεται ρε Στέλλα;
- Και με τον νόμο. Δηλαδή τι θέλεις τώρα; Να διαβάσεις Σαίξπηρ στο ορίτζιναλ;
- Κακό θα ήταν;
- Τι λες μωρή Ιουλία του Αντωνάκη και Λουκία του Μάκβεθ;
- Δεν πάει, ε;
- Θα την φας όλη την τυρόπιτα;
- Στέλλα είσαι σε νηστεία.
- Κι εσύ σε διαίτα και έχεις αφήσει τρία κομματάκια. Και η συζήτηση τέλειωσε κάπου εκεί.

Αλλά εγώ ήμουν προβληματισμένη.

- Μάνα, βοήθεια.
- Τι έπαθες παιδί μου;
- "Ἴνα δὲ μὴ οἷη ἀπατάσθαι ὡς τῷ ὄντι ἡγοῦνται πάντες ἄνθρωποι πάντα ἄνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς, τόδε αὖ λαβὲ τεκμήριον. Ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, ὥσπερ σὺ λέγεις, ἐάν τις φῇ ἀγαθὸς αὐλητῆς εἶναι, ἢ ἄλλην ἡντιοῦν τέχνην ἢν μὴ ἔστιν, ἢ καταγελῶσιν ἢ χαλεπαίνουσιν, καὶ οἱ οἰκεῖοι προσιόντες νουθετοῦσιν ὡς μαινόμενον· ἐν δὲ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ, ἐάν τινα καὶ εἰδῶσιν ὅτι ἄδικός ἐστιν, ἐὰν οὗτος αὐτὸς καθ' αὐτοῦ τάληθῇ λέγῃ ἐναντίον πολλῶν, ὃ ἐκεῖ σωφροσύνην ἡγοῦντο εἶναι, τάληθῇ λέγειν, ἐνταῦθα μανίαν, καὶ φασιν πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ἐάντε ὧσιν ἐάντε μὴ, ἢ μαίνεσθαι τὸν μὴ προσποιούμενον· ὡς ἀναγκαῖον οὐδένα ὄντιν' οὐχὶ ἀμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς, ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις.
- Τι είναι αυτό;
- Αρχαία ελληνικά.
- Και τι θες να κάνω; Να φορέσω χλαμύδα;
- Όχι, να με βοηθήσεις στην μετάφραση.
- Να φορέσω τα γυαλιά μου.
- Είναι αυτά που βοηθάνε στις μεταφράσεις αρχαίων ελληνικών;
- Για να μην σε εξαπατήσουν αυτοί που...
- Καλά, ιδέα δεν έχεις τι λες.
- Μα τι λες, έκανα έξι χρόνια αρχαία.
- Τίποτα δεν έμαθες.

- Μπα;
- Εξαπατήσουν το άπατάσθαι ρε μάνα;
- Δεν σου αρέσει; Να βρούμε άλλη λέξη.
- Άστο δεν πειράζει. Και βροντάει την πόρτα του δωματίου του.

Μέσα σε δυο μέρες τα φτερά μου της μεταφράστριας είχαν κοπεί. Και καλά να μην τα καταφέρω στη ξένη γλώσσα που έκανα έξι χρόνια στο φροντιστήριο και δυο στην Πάντειο, να μη τα καταφέρω ούτε στα αρχαία ελληνικά;

Ντιν.

Το τηλέφωνό μου, μήνυμα.

Antonis T.: Pes ston ari na einai etoimos to sabato stis 8 sthn porta na perasw na ton parw.

Το κοίταξα για λίγο σαν χαζή και μετά χαμογέλασα. Έπιασα μια χαρτοπετσέτα από το τραπέζι και το στυλό κι έγραψα. «Πες στον Άρη να είναι έτοιμος το Σάββατο στις 8 στην πόρτα να περάσω να τον πάρω».

Εγώ απάντηση: Όχι.

Antonis T.: Ti oxi re loukia. Pes tou na einai etoimos.

Χαρτοπετσέτα: Τι όχι ρε Λουκία. Πες του να είναι έτοιμος.

Εγώ απάντηση: Όχι.

Antonis T.: Re loukia orexi exeis vradiniatika?

Χαρτοπετσέτα: Ρε Λουκία όρεξη έχεις βραδιάτικα;

Εγώ απάντηση: Όχι. Δεν έχω όρεξη, κάνω δίαιτα.

Antonis T.: 8a steilw minima ston Ari esy eisai treli.

Χαρτοπετσέτα: Θα στείλω μήνυμα στον Άρη, εσύ είσαι τρελή.

Κοίταξα τη χαρτοπετσέτα και χαμογέλασα, επιτέλους έκλεισα η μεταφράστρια. Ειδικός Greeklish! ■

Η μετάφραση ως όπλο δημιουργίας

ΣΟΦΙΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ολες οι μεταφράσεις απαιτούν άριστη γνώση της γλώσσας του πρωτότυπου και της γλώσσας-στόχου, καθώς την κατανόηση του πολιτιστικού υπόβαθρου και του πλαισίου στο οποίο μεταφράζεται ένα κείμενο. Στην περίπτωση μιας λογοτεχνικής μετάφρασης όμως, διάφορα προβλήματα, όπως η υποκειμενική ερμηνεία του αρχικού κειμένου, ξεχωρίζουν τη συγκεκριμένη διαδικασία από τις υπόλοιπες μη-λογοτεχνικές μεταφράσεις.

Η γλώσσα ως όπλο δημιουργίας

Κατ' αρχάς, στη λογοτεχνική μετάφραση, η γλώσσα είναι ένα τέλος και η λειτουργία της ξεπερνά την απλή επικοινωνία. Η λογοτεχνική δημιουργικότητα δεν είναι απαραίτητη μόνο κατά τη διάρκεια συγγραφής ενός έργου, αλλά και κατά τη διάρκεια της μετάφρασής του. Η δεύτερη διαφέρει στο ότι συνδέεται εγγενώς με τη μορφή και τον τόνο του αρχικού έργου. Αυτή η δημιουργική μετάφραση περιλαμβάνει τη σύνθεση μιας σειράς στοιχείων, όπως το ρυθμό, τη στίξη, τη σύνταξη, τη διάθεση και το νόημα - με άλλα λόγια το περιεχόμενο και τη μορφή. Σύμφωνα με τον Ziaul Haque (Διεθνές Πανεπιστήμιο του Sylhet), ένα από τα βασικά προβλήματα που

αντιμετωπίζουν οι μεταφραστές λογοτεχνίας είναι ότι ξεχνούν πως τα διάφορα στοιχεία λειτουργούν μαζί σε μια διαλεκτική σχέση μέσα σ' ένα λογοτεχνικό έργο. Αυτή η σχέση πρέπει να διατηρηθεί, να αναπαραχθεί, ή έστω να προσεγγιστεί στη μετάφραση ώστε το αποτέλεσμα να πλησιάζει όσο το δυνατόν περισσότερο το αρχικό έργο.

Δύο γλώσσες, δύο κόσμοι

Όμως, τι πραγματικά σημαίνει το «να διατηρηθεί η διαλεκτική σχέση του αρχικού έργου» ή «να μεταφραστεί με παρόμοιο τρόπο όπως το αρχικό έργο»; Αν θέλουμε να απαντήσουμε σε αυτά τα ερωτήματα, ερχόμαστε αντιμέτωποι με ακόμη μία βασική δυσκολία στη διαδικασία της λογοτεχνικής μετάφρασης: Όταν η αρχική γλώσσα και η γλώσσα στόχος αναπαράγονται από ανθρώπους διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων και στρωμάτων, τότε τα νοήματα, τα συναισθήματα και οι αντιδράσεις στα λογοτεχνικά κείμενα πολλές φορές διαφέρουν εντελώς από εκείνες που δημιουργούνται στο αναγνωστικό κοινό του αρχικού κειμένου. Ο Αμερικανός ανθρωπολόγος και γλωσσολόγος Edward Sapir, ο οποίος ανέπτυξε τη θεωρία της γλωσσικής σχετικότητας, πίστευε πως δύο γλώσσες δεν μπορούν ποτέ να αντιπροσωπεύσουν την ίδια κοινωνική πραγματικότητα, καθώς η κάθε γλώσσα δημιουργεί τη δική της κοσμοθεωρία. Με αυτόν τον τρόπο, η αναδημιουργία του αποτελέσματος ή των συναισθημάτων που πηγάζουν από την αρχική ανάγνωση στο κοινό-στόχος, είναι μια ιδιαίτερα περίπλοκη διαδικασία.

Σε πρακτικό επίπεδο

Εκτός από αυτά τα θεωρητικά και φιλοσοφικά θέματα, οι λογοτεχνικοί μεταφραστές αντιμετωπίζουν και στην πράξη σοβαρά προβλήματα. Ένα παράδειγμα είναι η λογοτεχνική άδεια, η οποία επιτρέπει στους συγγραφείς να σπάνε τους γραμματικούς κανόνες, δημιουργώντας εντελώς νέες λέξεις, ακόμα και ολόκληρες νέες γλώσσες. Ακόμη ένα πρόβλημα είναι η μετάφραση των ονομάτων των χαρακτήρων ενός έργου, ειδικά αυτών που το όνομά τους κρύβει και κάποια ιδιαιτερότητα της προσωπικότητάς τους. Το έργο του Όσκαρ Ουάιλντ είναι ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα τέτοιας περίπτωσης. Υπάρχουν αναγραμματισμοί, υπάρχουν και λογοπαίγνια, όπως στο βιβλίο *L'amer* της Nicole Brossard, όπου η λέξη *amer* παίζει με τρεις άλλες λέξεις: *Mere* (μητέρα), *Mer* (θάλασσα) και *Amer* (πικρή). Αλλά και στον Χάρι Πότερ: ο Tom Marvolo Riddle, είναι αναγραμματισμός του «I am Lord Voldemort».

Τα παραδείγματα και οι δυσκολίες φαίνεται πως δεν τελειώνουν εδώ. Συνεχώς προκύπτουν νέες δυσκολίες και προκλήσεις, με κάθε λογοτεχνικό έργο που μεταφράζεται. Κάποιες από αυτές τις δυσκολίες είναι συνδεδεμένες με τα χαρακτηριστικά ενός συγκεκριμένου είδους, ενώ άλλες με τη μοναδικότητα ενός συγκεκριμένου συγγραφέα. Οι δυνατότητες και οι ελιγμοί επίσης δεν τελειώνουν ποτέ, κάτι που κάνει τη λογοτεχνική μετάφραση ένα πλούσιο θέμα να διερευνήσει κανείς, και μια ιδιαίτερη ενδιαφέρουσα δραστηριότητα. ■

apopseis.gr

<http://www.apopseis.gr/>

Όλα τα βιβλία
είναι εκδόσεις apopseis.gr
Και όλα διατίθενται ΔΩΡΕΑΝ

Ο Μεταφραστής

ΘΑΝΟΣ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΣ

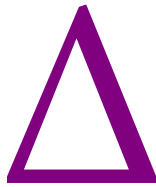
Than Raf
thanoraf@gmail.com

Σπίκινγκ δε γκρικ βέρι μπεστ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

εν ξέρω αν είναι προσωπικό κόλλημα ή αν αντικειμενικά πρόκειται για ευτελισμό της γλώσσας μας, αλλά κάθε φορά που ακούω μετάφραση αγγλικού ιδιωτισμού στα ελληνικά μου γυρίζει το μάτι! Μάζεψα εδώ λοιπόν μερικά από τα καλύτερα.. μαργαριτάρια που έχω ανά καιρούς ακούσει ή διαβάσει και σας τα παρουσιάζω!

Έχει πεταλούδες στο στομάχι της (butterflies in her stomach).

Μία εταιρία ροζ τηλεφώνων είχε χρησιμοποιήσει διαφήμιση από το εξωτερικό, προφανώς μεταφράζοντας και τα λόγια που ακούγονταν. Η διαφήμιση λοιπόν για την πονηρή γραμμή ξεκινούσε με τα λόγια «Είσαι ερωτευμένος; Έχεις πεταλούδες στο στομάχι σου;». Αποτέλεσμα ήταν, μετά από άπειρες μεταμεσονύχτιες επαναλήψεις η φράση να περάσει στο λεξιλόγιό μας. Όταν ο σκύλος μου έφαγε μια πεταλούδα, έπρεπε να πάρω τη γραμμή και να ζητήσω τη Μόνικα για βοήθεια;

Καυτή πατάτα (hot potato)

Ένα από τα λίγα σε αυτή τη λίστα που βγάζει κάποιο νόημα. Παλιά λέγαμε «σου πετάνε το μπαλάκι» (ναι, αλήθεια, αυτό ήταν έκφραση), το οποίο δεν μπορείς να το χρησιμοποιήσεις εύκολα σε σοβαρό διάλογο. Από την άλλη, το να χαρακτηρίσεις ένα ζήτημα «ακανθώδες» σε μία συζήτηση σε ένα μπαρ είναι εγγύηση ότι δεν θα βρεις ποτέ γυναίκα. Οπότε, μη έχοντας κάποια καλή εναλλακτική, η «καυτή πατάτα» έγινε αποδεκτό μέρος της ελληνικής διαλέκτου.

Στο τέλος της ημέρας (in the end of the day)

Ακόμα μια φράση που βγάζει κάποιο νόημα, τουλάχιστον αρχικά γιατί όσο πιο πολύ την σκέφτεσαι, τόσο λιγότερο στέκει. Δηλαδή το συμπέρασμά μας στέκει μόνο απόγευμα και βράδυ; Αύριο πρωί θα είμαστε «στην αρχή της ημέρας» και θα πρέπει να αναθεωρήσουμε τα χθεσινά συμπεράσματά μας; Αντ’

αυτής μπορεί να χρησιμοποιηθεί το «στο κάτω κάτω της γραφής», «τελικά», «εν τέλη». Βασικά δε με νοιάζει ποια φράση θα χρησιμοποιήσετε, αρκεί να μην είναι αυτή η μεταφρασμένη.

Μετρικοί τόνοι (metric tons)

Μπορεί να είναι το πιο σπάνιο της λίστας μας, αλλά σίγουρα είναι το πιο χαζό. Αν δεν είναι μετρικός ο τόννος, μπορεί να είναι ο μικρός τόνος, άρα 2,000 λίβρες, ή ο μεγάλος τόνος, δηλαδή 2,240 λίβρες. Λες και στην Ελλάδα αντί για κιλά χρησιμοποιούμε καθημερινά τις λίβρες, οπότε καλό είναι να ξεκαθαρίζουμε το σύστημα μέτρησης. Επίσης, τον επόμενο που θα ακούσω να λέει «μετρικοί τόνοι» θα αρχίσω να τον ρωτώ επίμονα «Πόσα κιλά είναι μια λίβρα; Πόσα κιλά είναι μια λίβρα; ΠΕΣ ΜΟΥ ΠΟΣΑ ΚΙΛΑ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΛΙΒΡΑ!!!»

Και το καλύτερο: Τροφή για σκέψη (food for thought).

Η συγκεκριμένη φράση έχει εισέλθει με τέτοιο τρόπο στο καθημερινό μας λόγο που ξεχνάμε ότι δεν είναι ελληνική! Μάλιστα, όταν την είχε πρωτο-χρησιμοποιήσει ο Γιώργος Ανδρέα Παπανδρέου μέσα στη Βουλή είχε ξενίσει

τους ακροατές και προκάλεσε έντονα σχόλια σχετικά με το αν οι ομιλίες του τότε προέδρου της αξιωματικής αντιπολίτευσης ήταν απλά μετάφραση από τα αγγλικά...

Προσεχώς: Έξω από το μπλε (out of the blue)

Όποιος πει «ήρθε έξω από το μπλε» και το εννοεί, σας παρακαλώ πολύ να βρείτε το κοντινότερο έπιπλο (καρέκλα, καναπές, κρεβάτι κλπ.) και να του το φέρετε στο κεφάλι.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων. ■

Χαμένοι στη μετάφραση

ΒΙΒΛΙΟΘΕΣΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΔΙΑΛΟΓΟΙ

Μερικές φορές βρίσκω
μέρος να **κοιμηθώ**

Αλλά ποτέ δεν
ονειρεύομαι

συνέντευξη

Η ζωή του μεταφραστή λογοτεχνίας

Η Λίζα Κάρτερ, μεταφράστρια λογοτεχνικών βιβλίων από τα ισπανικά στα αγγλικά, με πέντε νουβέλες κι ένα Non-Fiction στο ενεργητικό της, μοιράζεται μαζί μας λιγάκι από τη ζωή της ως μεταφράστρια.

Συνήθως η πρώτη ερώτηση μετά τις συστάσεις είναι: «Με τι ασχολείστε;» Κι εγώ νιώθω το χαμόγελο να σχηματίζεται στο πρόσωπό μου, καθώς απαντώ: «Είμαι μεταφράστρια λογοτεχνικών βιβλίων, από τα ισπανικά στα αγγλικά». Το να το λέω δυνατά ποτέ δεν το χορταίνω. Αγαπώ τη δουλειά μου κι εύχομαι να την κάνω για πάντα. Όμως τα πράγματα δεν είναι πάντοτε εύκολα.

Στην έρευνα

Έχω καταφέρει να εδραιωθώ στο χώρο την τελευταία δεκαετία και σ' αυτό το σημείο, οι συγγραφείς, οι εκδότες και οι ατζέντηδες με βρίσκουν εύκολα, στόμα με στόμα που λένε. Αυτό δε σημαίνει βέβαια πως κάθε πρόταση καταλήγει σε συμφωνία. Κάποιες φορές,

δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις της αμοιβής μου. Άλλες φορές μπορεί να ετοιμάσω δείγμα της μετάφρασης και ποτέ να μη βρω εκδότη που να ενδιαφέρεται. Και υπάρχουν και φορές όπου προσωπικά θέματα μπαίνουν στη μέση κι αποφασίζω να μην προχωρήσω. Η αλήθεια είναι πως κάθε φορά που μια πρόταση καταλήγει σε συμφωνία, μεσολαβεί σχεδόν πάντα ένα κενό διάστημα μέχρι την επόμενη φορά.

Στη δουλειά

Στο ξεκίνημα κάθε μετάφρασης είμαι ενθουσιασμένη, γεμάτη ενέργεια και έμπνευση. Το μόνο που σκέφτομαι είναι το πότε θα χωθώ στη μετάφραση και τις προκλήσεις του κάθε βιβλίου. Για παράδειγμα, στο Turing's Delirium, έπρεπε να σκεφτώ μια γνωστή διαφήμιση που θα εμφανιζόταν σε κάποια πινακίδα και με το σλόγκαν της θα έπρεπε να πετύχω έναν έξυπνο αναγραμματισμό. Με το Everything Under the Sky, έπρεπε να είμαι απόλυτα σίγουρη για το λεξιλόγιο που χρησιμοποιούνταν στη δεκαετία του 1920. Με κάθε έργο που μεταφράζω, πέφτω κυριολεκτικά με τα μούτρα στη δουλειά, με τα γρανάζια της δημιουργικότητάς μου να γυρίζουν για μέρες ολόκληρες.

Όμως καθώς οι μέρες γίνονται εβδομάδες και οι εβδομάδες μήνες, το μυαλό μου αρχίζει να ...ρετάρει. Η μετάφραση γίνεται περισσότερο δουλειά, περισσότερο αγγαρεία, παρά ευχαρίστηση. Ειδικά όταν δουλεύω σε πάνω από ένα έργο. Μέχρι το τέλος της μέρας το κεφάλι μου είναι γεμάτο από λέξεις που εκρήγνυνται μέσα μου καθώς κοιμάμαι.

Αυτό που αγαπώ περισσότερο σε αυτή τη δουλειά είναι οι προκλήσεις, αλλά η κάθε πρόκληση απαιτεί ενέργεια, και η ενέργεια αυτή εξαντλείται καθώς περνάει ο καιρός.

Στην προετοιμασία

Όταν άρχισα να κυνηγάω τη δουλειά της μεταφράστριας, πάντα με φανταζόμουν να κάθομαι σε μια άνετη καρέκλα με ένα βιβλίο δίπλα μου, ένα μολύβι στο αυτί και το λάπτοπ στα γόνατα, ίσως να υπήρχε και χαμηλός φωτισμός και η απαλή λάμψη της φωτιάς στο τζάκι. Τέλος πάντων, μπορεί να μην ήταν αυτή η ακριβής εικόνα, εγώ πάντως κάπως έτσι το φανταζόμουν.

Οκέι, για να είμαι απόλυτα ειλικρινής, είχα την τύχη να δουλέψω σε ένα περιβάλλον που θα μπορούσα να χαρακτηρίσω ως ιδυλλιακό: Σε ένα καλύβι στην εξοχή, κάπου στον Καναδά, χαζεύοντας έξω από το παράθυρό

μου τις πάπιες να σουλατσάρουν στη λίμνη. Α, και σε μια σκιερή βεράντα στην Κόστα Ρίκα, περιτριγυρισμένη από πρασινάδα.

Όμως, αυτές ήταν οι εξαιρέσεις, και συνεπώς τον περισσότερο καιρό δουλεύοντας, τον περνάω σ' ένα γραφείο στο σπίτι μου, με το τηλέφωνο να χτυπάει, τις ειδοποιήσεις για νέα μηνύματα στα social media και email να αναβοσβήνουν ασταμάτητα, ολόκληρα βουναλάκια από χαρτιά γύρω μου, και τις δουλειές του σπιτιού να φωνάζουν ότι κάποιος επιτέλους (εγώ) πρέπει να τις κάνει! Και για συμπλήρωμα, μόλις μετακομίσαμε σε ένα σπίτι που ανακαινίζουμε ταυτόχρονα, κι ενώ από τη μια και αυτό είναι λόγος για περισσότερο ενθουσιασμό, το γραφείο μου ακόμα είναι υπό κατασκευή, όπως και η κουζίνα.

Οπότε, θα έλεγα πως το ειδυλλιακό είναι εξαιρετικά σπάνιο, το χαοτικό και βαρετό είναι το πιο συνηθισμένο.

Το Γιν και Γιαν

Φαντάζομαι όπως όλες οι δουλειές, έτσι κι αυτή. Ακολουθεί κατά κάποιον τρόπο τις αρχές του Γιν και Γιαν, έχει τα καλά της και τα κακά της. Παρ' όλες τις δυσκολίες της όμως είναι η δουλειά που λατρεύω και δε θα άλλαζα με καμία άλλη στον κόσμο. ■

πεζά

Συνάντηση συμμαθητών

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΑΤΖΗΣ

Πήγα ευχαρίστως. Ήταν πολύς κόσμος. Μου είχαν στείλει την πρόσκληση στο κινητό οι παλαιοί συμμαθητές μου, εδώ κι ένα μήνα.

-Για να έχεις χρόνο να προετοιμάσεις κάτι, αν θες. Θα είναι όλοι εκεί. Εκτός απ' αυτούς που έχουν ακούσει το σιωπητήριο του στρατοπέδου και αναχώρησαν για το βαθύ ύπνο. Μπορείς να αναφερθείς και σ' αυτούς.

Μου είχε πει ο Νίκος και στο τηλέφωνο που μιλήσαμε για ελάχιστα δευτερόλεπτα, είχε άλλες δυο γραμμές σε αναμονή, πολύ πολυάσχολος ο Νίκος πάντα, από τότε.

-Το εκτιμώ, θα έρθω. Δεν χάνω τέτοια ριγιούνιον και μάλιστα με τέτοιο θέμα.

Προετοίμασα ένα καλό «λόγο» μ' αυτό το θέμα που, ήταν παράξενο μεν, πολύ καλό δε, που το θίγαμε. Είχα γράψει δυο σελίδες. Θυμήθηκα πολλά περιστατικά και μάλιστα από ποδοσφαιρικούς αγώνες, που υπήρξαν

και τραυματισμοί.

Τώρα είχε φθάσει η ώρα, είχα δηλώσει πως θα μιλήσω κι εγώ τελικά. Το είχαν δεχτεί με χαρά.

-Με τι θέμα; Με ρώτησε ο Κώστας και η Κατερίνα.

-Μα με το θέμα της σημερινής βραδιάς!

Ανέβηκα στο πόντιουμ της αίθουσας του 5άστερου ξενοδοχείου με τις προσφιλείς φυσιогνωμίες των παλαιών μου συμμαθητών να με κοιτούν.

Χτύπησα το μικρόφωνο (πάντα ήθελα να το κάνω αυτό!), καθάρισα το λαιμό μου, γκουχ-γκουχ, έβγαλα απ' την τσέπη του σακακιού μου την τυπωμένη σελίδα με την ομιλία και την ακούμπησα στη ειδική θέση που είχε το πόντιουμ, κάτω απ' το διακριτικό πορτατίφ.

Έβγαλα τα γυαλιά μου (δεν είχα ανάγκη γυαλιών πρεσβυωπίας, μόνο για μακριά, καθότι είχα πρόσφατα εγχειριστεί για καταρράκτη), χαμογέλασα πλατιά σα θάλασσα (λίγο ακόμα θα έβγαине κι ο Νιόνιος να παίξει το γνωστό τραγούδι) και ξεκίνησα να διαβάζω το κείμενο.

-Αγαπητοί μου συμμαθητές μου έκανε εντύπωση το θέμα της σημερινής μας συνάντησης.

Ήταν καλή η ιδέα του Νίκου να κάνει μια συνάθροιση και πάλι, να έχουμε την ευκαιρία να τα πούμε, τώρα που οι περισσότεροι πέρασαν στη σύνταξη. Τώρα που τα γόνατά μας ψιλουποφέρουν από τα χρόνια που κουβαλάνε και θέλουν φροντίδα για να μας βαστάνε πολλά-πολλά χρόνια ακόμα.

Αλλά επειδή πάντα ήμασταν μια τάξη μέσα στην πρωτοπορία, το ξεπέρασα αμέσως. Και θα αναφερθώ διεξοδικά σ' αυτό το θέμα. Θυμάμαι λοιπόν το Σταύρο και το Βασίλη, σε μια προπόνηση, παίζαμε δίτερμα κανονικό με πλήρεις 11άδες και ο Βασίλης ήταν το εξτρέμ της αντίπαλης ομάδας, να έχουν συγκρουστεί στον αέρα διεκδικώντας την μπάλα. Ο Σταύρος που ήταν τερματοφύλακας προσγειώθηκε άσχημα με αποτέλεσμα να χτυπήσει στην κνήμη του. Πονούσε πολύ και φώναζε, «το έσπασα, το έσπασα!» Μαζεύτηκαν εκεί οι συμμαθητές και ήρθε κι ο γυμναστής τότε. Ο Σταύρος έπρεπε να πάει στο νοσοκομείο. Δεν θα ξεχάσω ποτέ πως ο γυμναστής έστειλε εμένα μαζί του και από τότε μας συνδέει μια εξαιρετική φιλία. Ευτυχώς η κνήμη του Σταύρου δεν είχε ...σπάσει! Όμως τώρα τελευταία, όπως μου έχει πει,

γιατί μιλάμε συχνά, έχει πρόβλημα στο σημείο. Που σημαίνει πως παλιά χτυπήματα, ακόμα και στην κνήμη, που δεν της φαίνεται, μπορεί αργότερα, προϋπόντος του χρόνου να βγάλουν πρόβλημα. Γι' αυτό πρέπει να είμαστε προσεχτικοί σε ό,τι κάνουμε.

Αυτά ήταν μέσες άκρες αυτά που είπα, δεν τα θυμάμαι και όλα επί λέξει.

Κατέβηκα κάτω και τα συγχαρητήρια έπεφταν βροχή.

-Τι ωραία που τα είπες, είπε η Μαρία. Πόσο όμορφες μνήμες. Τίμησες το θέμα που είχε βάλει ο Νίκος και με αναφορές στην υγεία. Και τι ωραίο θέμα:

«Μέρες μνήμης!»

Έγινα κατάσπρος και κάτι ψέλλισα, ούτε θυμάμαι τι.

Βιαζόμουν να απομονωθώ λίγο, να ξεφύγω από την βαβούρα του Χρίστου και του Πέτρου που μου έκαναν πλάκα και πήγα προς τα έξω, δήθεν να πάρω λίγο αέρα.

Μόλις σιγουρεύτηκα πως δεν με είχε ακολουθήσει κανένας, άνοιξα το κινητό μου, και πήγα στα SMS. Βρήκα το μήνυμα του Νίκου:

«Μάζωξη στο γνωστό 5άστερο, θέμα: «ημέρες κνήμης!» Όποιος κοιτάει, μιλάει!»

Γαμώ το T9 μου γαμώ!

Ευτυχώς που δεν έγραψα για τις νέες επιτεύξεις των ορθοπεδικών μοσχευμάτων και ειδικά για τις λάμες στις κνήμες-επιγονατίδες, και αρκέστηκα στην ...κνήμη του Σταύρου! ■

Ο Αθάνατος

GORDANA MUDRI

Στεκόταν στην ψηλότερη κορφή του βουνού, περιτριγυρισμένος από πυκνή ομίχλη και απειλητικά σύννεφα. Δυνατός και παγωμένος αέρας ανακάτευε τα μακριά του μαλλιά και τα γένια του. Στεκόταν ακίνητος, με τα μάτια κλειστά κι αφουγκραζόταν τους ήχους στην άκρη του ανέμου που σφύριζε αδιάκοπα από χρόνια παντοτινά. Είχε μάθει πια να αγνοεί τον αέρα και να ακούει πίσω και πέρα από αυτόν. Το μυαλό του μπορούσε να δραπετεύσει, ελεύθερο κι αδάμαστο, σαν τον άνεμο που τον μαστίγωνε τόσα χρόνια. Έμαθε να ακούει. Έπρεπε να ακούει. Ήταν το καθήκον του σαν φύλακας.

Είχε καιρό να ακούσει το κάλεσμα. Αυτό το αγνό και διαπεραστικό κάλεσμα που τον ωθούσε κάθε φορά να εκπληρώσει την αποστολή του, γρήγορα, όπως ο άνεμος. Κανείς δεν τον χρειαζόταν για πολύ. Οι φωνές που τον καλούσαν ήταν γεμάτες εγωισμό και κάλπικη αφοσίωση, κι αυτές, τις αναγνώριζε μ' ευκολία. Και παρέμεινε στο βουνό και στεκόταν ακίνητος και αδυσώπητος, ν' ακούει. Η αναμονή έμοιαζε να μην έχει τέλος.

Πόσο λαχταρούσε τον παλιό καιρό. Τις μέρες εκείνες τις πρώτες, όταν καβάλα στο άλογό του γυρνούσε από τόπο σε τόπο. Πόσο του έλειπε να καβαλήσει ξανά το άλογό του, να νιώθει την ελευθερία και τη δύναμη του ζώου που κάλπαζε κάτω απ' τα πόδια του. Ήταν μια εποχή ατέλειωτων ταξιδιών, παρέα με εκείνο το σιωπηλό και πιστό πλάσμα, αν και στην πραγματικότητα δεν το είχε ανάγκη. Οι σκέψεις του ταξίδευαν γρηγορότερα, μα του άρεσε να νιώθει τους ανθρώπους και τη χαρά τους κάθε που πραγματοποιούσε τα θαύματά του, ανταποκρινόμενος στο κάλεσμά τους. Κανένας δε συνέδεε τα θαύματα μαζί του. Ήταν απλώς ένας συνηθισμένος ταξιδιώτης, ένας περαστικός, με φτωχικά ρούχα και που δε διέφερε σε τίποτα από κάποιον άλλο. Εκείνη ήταν η εποχή που οι άνθρωποι είχαν ακόμα την ψυχή τους αγνή και φόβο για τ' όνομά του. Τον είχαν ανάγκη.

Τώρα ένιωθε μονάχα απόρριψη και μοναξιά. Άχρηστος.

Παράτησε το άλογο πριν από πολύ καιρό. Οι άνθρωποι άρχισαν να χρησιμοποιούν άλλα μέσα για τις μετακινήσεις τους, κι εκείνος έπρεπε να προσαρμοστεί. Έπρεπε πάντα να περνά απαρατήρητος και να μη διαφέρει. Αυτή ήταν μια απόφαση που πήρε όταν κάποτε παραλίγο να σκοτωθεί από την τρέλα τους. Αλλά κι εκείνος θεώρησε τότε την αθανασία ως κάτι δεδομένο. Καθώς ο χρόνος άλλαζε τον κόσμο, άλλαζε κι εκείνος. Ντύσιμο, τρόπος μετακίνησης, τεχνολογία - πάντα προσαρμοσμένος στην εποχή του. Η τωρινή του αμφίεση ήταν διαχρονική. Μπορούσε να εμφανιστεί οπουδήποτε και να παραμείνει αθέατος με πολλούς τρόπους. Αντικατέστησε τα μεταφορικά μέσα των ανθρώπων με τη δική του ιπτάμενη μηχανή που είχε πριν από καιρό αποθηκεύσει στο βουνό κι ύστερα παράτησε, μετά από μια κλειστή αναμέτρηση με στρατιωτικά αεροσκάφη που τον κυνήγησαν μέχρι που χάθηκε πίσω από τα πυκνά σύννεφα. Οι άνθρωποι εξελίσσονταν τόσο γρήγορα, που εκείνος στέρευε πια από θαύματα.

Μάλλον τότε ήταν που συνειδητοποίησε πως ταξίδευε για το τίποτα. Και σταμάτησε ξανά για να προσαρμοστεί. Τώρα έπρεπε απλώς να περιμένει.

Δεν μπορούσε να φύγει. Όχι με τη θέλησή του. Θα έπρεπε να ανακληθεί και καμιά φορά του φαινόταν πως Εκείνος τον είχε ξεχάσει. Ή ίσως πάλι και να ήλπιζε πως υπήρχε ακόμα ελπίδα σ' αυτόν τον κόσμο που του είχε ανατεθεί να φυλάξει. Έτσι συνέχισε να περιμένει, νιώθοντας την αυξανόμενη ένταση. Ο αέρας γέμισε μ' οργή, και η τρέλα και το μίσος θέριευαν. Όλα αυτά τα σημάδια του θύμισαν τον τότε πρώτο πειρασμό, πριν από τόσο καιρό. Η ίδια ακριβώς παραφροσύνη. Είχε ακόμα τις ουλές του να τον προειδοποιούν.

Κι άλλος χρόνος πέρασε. Κι εκείνος περίμενε ακόμα, με τα μάτια κλειστά, ανυπόμονος από την αχρηστία. Ο άνεμος άλλαζε ξανά, φέρνοντας μαζί του τη μεταλλική οσμή του αίματος. Κάπου, κάτω από εκείνο το χάος που πλημμύριζε από

τα στροβιλιζόμενα σφυρίγματα του αέρα και τους θρήνους, άκουσε μια αδύναμη φωνή, αθώα και ειλικρινή. Άνοιξε τα μάτια του. Κοίταξε τις παλάμες του. Ήθελε να ξύσει τις ουλές του. Και τότε άρχισε να τρέχει, γρήγορος σαν τον άνεμο, να εκπληρώσει την αποστολή του.

Πριν φτάσει στην καρδιά εκείνης της νέας τρέλας, και μόνο για μια στιγμή, μια σκέψη πέρασε από το μυαλό του.

Ελπίζω πως δε θα με σταυρώσουν πάλι... ■

απειλημένη
εγκαταλελειμμένη
φοβισμένη
κακοποιημένη
βασανισμένη
απογοητευμένη
χειραγωγήμένη
ταπεινωμένη
βιασμένη
κομματιασμένη
εγκλωβισμένη

ΘΑ ΒΟΗΘΟΥΣΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ
ΑΝ ΗΤΑΝ ΣΕ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ;

Ζοφερό σκοπέτο

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΣΙΤΣΙΡΙΔΑΚΗ

“**Ε**χεις σκοπιά σήμερα;”, τον ρώτησε με μια ελπίδα η απάντησή του να είναι αρνητική.

“Κανονικά όχι, αλλά ο Κώστας δεν είναι στα καλύτερά του...Μάλλον τον τριγυρίζει ίωση... και θα πάω να τον αλλάξω στο δώρο”, αποκρίθηκε εκείνος.

Ο τόνος της φωνής του μαρτυρούσε την απογοήτευσή του που θα αναγκαζόταν να ξυπνήσει στις δυο το πρωί για να φρουρεί ως τις τέσσερις το παγωμένο φυλάκιο, πράγμα που δε διέφυγε της αντίληψης της Μαρίας, η οποία και προσπάθησε αμέσως να τον καλμάρει.

- Έλα ρε ψυχάκι μου, μη στεναχωριέσαι. Θα μείνω ξύπνια και θα το βγάλουμε παρέα το ρημάδι το γερμανικό. Δυο ωρίτσες είναι. Θα περάσουν.

- Στα δάχτυλα, βλέπω, τη παίζεις πλέον τη στρατιωτική ορολογία μικρή, ε; Θα πέσεις να κοιμηθείς κι άσε τις χαζομάρες. Το πρωί δουλεύεις και δεν υπάρχει κανένας απολύτως λόγος να ξενυχτάς. Θα βάλω μουσική εγώ.

- Γιάννη; Θα μου υποσχεθείς όμως ότι θα προσέχεις, έτσι; Ξέρεις ότι τα όνειρα μου δεν είναι τυχαία και το συγκεκριμένο το βλέπω τρία βράδια τώρα.

- Ναι ρε Μaráκι μου γλυκό, ναι...Χαλάρωσε! Ξεχνάς, μου φαίνεται, ότι ο άντρας σου είναι κομάντο. Οπλοφορεί και δεν αστειεύεται. Αν φανεί κανένας περίεργος θα του την ανάψω πριν πει κύμινο Στο πι και φι. Στο πιτς φιτίλι. Μπαμ,μπαμ...

Τα πειράγματα και τα γελάκια συνεχίστηκαν για λίγη επιπλέον ώρα και μόλις η κλήση τερματίστηκε, ο Γιάννης ένιωθε καλύτερα. Η Μαρία είχε τον τρόπο να τον ηρεμεί, ακόμα κι αν του μιλούσε για δυσοίωνα όνειρα. Έφερε για λίγο στο μυαλό του την τρομακτική φιγούρα, που του περιέγραψε γλαφυρότατα. Σκέφτηκε τα λαμπερά μάτια της να γουρλώνουν, καθώς και την όλη παραστατικότητα των κινήσεων που ήταν βέβαιος ότι έντυναν την περιγραφή της, παρόλο που γνώριζε ότι εκείνος δεν την έβλεπε. Χαμογέλασε. Ώρες, ώρες του θύμιζε μικρό, φοβισμένο παιδί με αχαλιναγώγητη φαντασία.

Το σκούνημα του θαλαμοφύλακα στη μια και μισή ήταν το εγερτήριο του. Δεν είχε καταφέρει να κοιμηθεί πολύ εκείνο το βράδυ. Στριφογύριζε στην κουκέτα του βαριανασαίνοντας, ένιωθε μια δυσφορία, και μια αλλόκοτη υποψία ότι κάποιος τον καρφώνει με το βλέμμα του, τον έκανε να αισθάνεται εκτεθειμένος και απροστάτευτος.

Σκέφτηκε πως δεν θα ήταν διόλου περίεργο να πέρασε στο υποσυνείδητό του η συζήτηση με τη Μαρία και να εκδηλωνόταν όλη τη νύχτα τοιουτοτρόπως, αλλά είπε να δώσει τόπο στην οργή και να μην την κατσαδιάσει.

Δυο η ώρα βρισκόταν στο φυλάκιο της πίσω πύλης, με το κινητό του τηλέφωνο ανά χείρας, βλαστημώντας τα ακουστικά του που δεν έκαναν καλή επαφή και ψάχνοντας κάποιο τραγούδι να εκτονώσει τον θυμό του που δεν του είχε πάει τίποτα καλά από την ώρα που ξάπλωσε να ξεκουραστεί. Τα λεπτά κυλούσαν γρηγορότερα με τη μουσική και τις σκέψεις του συντροφιά. Καθώς η μελωδία του "John the revelator" πλημμύριζε τα αυτιά του, έριξε μια ματιά στο ρολόι του. Η ώρα ήταν τρεις. "Σε μια ώρα θα' χουν όλα τελειώσει", είπε κάνοντας λογοπαίγνιο με τους στίχους ενός κομματιού που δε ταίριαζε καθόλου με τις ακουστικές του προτιμήσεις.

Μια φευγαλέα κίνηση στην πύλη τον έκανε να ανασηκώσει το βλέμμα του. Βγήκε να ελέγξει αλλά δεν ήταν κανείς εκεί. Μη δίνοντας περαιτέρω σημασία, επέστρεψε στο φυλάκιο κι έβαλε πάλι τα ακουστικά του. Η

απόκοσμη κραυγή που διαπέρασε όμως τα τύμπανά του, τον έκανε να τα εκσφενδονίσει έντρομος μακριά του. Σαστισμένος και με τη καρδιά του να χτυπάει δυνατά στο στήθος του, έστρεψε ξανά τη ματιά του στην πύλη και αυτή τη φορά στεκόταν όντως κάποιος εκεί...

“Μαρία; Τι κάνεις τέτοια ώρα εδώ πέρα;”, ρώτησε καχύποπτα.

... Καμία απάντηση ...

“Μωρό μου είσαι καλά; Με τρομάζεις ! Τι συμβαίνει;”, συνέχισε ανήσυχος.

“Ήρθα να σε πάρω μια αγκαλιά για να μη νιώθεις μόνος, απάντησε μειδιάζοντας και ανοίγοντας τα χέρια της σε μια μεγάλη αγκαλιά, συμπλήρωσε “ Θα με κάνεις να περιμένω;”

Ο Πάννης γνώριζε, ότι από στιγμή σε στιγμή, θα μπορούσε να περάσει οποιαδήποτε περιπολία και ότι θα αναγκαζόταν να δίνει εξηγήσεις σε ανωτέρους, κινδυνεύοντας με φυλακή αν συνέβαινε αυτό. Έτσι περπάτησε θαρρετά προς την πύλη, αποφασισμένος να τη συνετίσει προτού τον βρουν μεγάλα προβλήματα. Μόλις όμως άρχισε να μειώνεται η απόσταση μεταξύ τους, το χαμόγελο της έσβησε απότομα... Τα χαρακτηριστικά της σκλήρυναν και καρφώνοντάς τον με τα κατάμαυρα, μοχθηρά μάτια της, οπισθοχώρησε φτύνοντας δυο κουβέντες μέσα απ’ τα δόντια της. “ Χρωστάς τη ζωή σου στη μαλακία που φυλάς στο μπουφάν σου”, σύριξε πριν κρυφτεί ξανά μέσα στις σκιές.

Ο Πάννης ψηλάφισε τις τσέπες του μηχανικά, ενώ ήξερε ακριβώς για το τι ψάχνει πριν ακόμα το βρει. Όταν άλλαζε για τη σκοπιά νωρίτερα, έσπασε η αλυσίδα του σταυρού του και τον έβαλε βιαστικά στην τσέπη του για να μην καθυστερήσει στο πόστο του. Ο σταυρός έλαμψε στα ακροδάχτυλά του... Ρίγη διαπέρασαν όλο του το κορμί πριν χάσει τις αισθήσεις του.

Μιαν ώρα αργότερα, βρέθηκε νεκρός κάτω από αδιευκρίνιστες συνθήκες ενώ ο σταυρός του κειτόταν λίγα εκατοστά πιο μακριά από τη μισάνοιχτη του παλάμη. ■

Το σκουπιδάκι στο παντελόνι

ΘΑΝΟΣ ΚΑΛΑΜΙΔΑΣ

Ο άνθρωπος που στεκόταν αυτή τη στιγμή μπροστά της και ο άνθρωπος που έλεγε ότι ήταν ο πατέρας της και που καταλάμβανε ακριβώς το ίδιο σημείο μέσα στον τόπο και στο χρόνο δεν μπορούσε να είναι οι ίδιοι. Ο πατέρας της ήταν πάντα σιωπηλός και πάντα ιδιότροπος μέσα στη σιωπή του. Αυτός ο άνθρωπος ήταν ευγενικός και μόλις της είχε πει: «σε παρακαλώ πολύ».

Γι' αυτό και δεν είχε απαντήσει, είχε μείνει εκεί ακίνητη και τον παρατηρούσε. Παρατηρούσε τα βαθιά μπλε μάτια του, το πολύ ρυτιδιασμένο κούτελό του, τα λίγα λευκά μαλλιά γύρω από τα αυτιά του, τις έντονες πανάδες στα μάγουλά του.

«Σε παρακαλώ πολύ, κάτσε λίγο μαζί μου,» επανέλαβε εκείνος κι εκείνη απλά ξεφούσκωσε στη καρέκλα δίπλα του.

«Είσαι καλά;» Τον ρώτησε σιγά.

Εκείνος χαμογέλασε και δεν απάντησε.

«Να καλέσω τον γιατρό;»

«Όχι,» της είπε σιγανά, «να, απλά ήθελα να κάτσεις εδώ κοντά μου.»

«Μήπως θέλεις να σου φέρω κάτι;»

Κούνησε αρνητικά το κεφάλι του και ίσιωσε τον γιακά του πουκαμίσου του. Μια κίνηση που θυμόταν, την είχε ξαναδεί. Η μανά της την έκανε συχνά.

Τον κοίταξε τρομαγμένη. Από ποτέ κάνει κινήσεις της μάνας της; Ίσως για πάντα. Έτσι δεν λένε; Μετά από χρόνια συμβίωσης όλα

τα ζευγάρια αρχίζουν να μοιάζουν. Να λένε τα ίδια πράγματα, να κάνουν τα ίδια πράγματα. Ίσως αυτό είχε συμβεί και με τη μάνα της και τον πατέρα της. Ίσως μετά από τόσες δεκαετίες είχαν ενωθεί σε ένα. Ίσως τώρα που η μάνα της είχε πεθάνει να είχαν γίνει ένα. Αλλά πώς έγινε μ' αυτούς τους δυο; Ποτέ δεν είχαν συμβιώσει η μάνα της με τον πατέρα της. Παντρεμένοι ήταν, παιδί είχαν και σπίτι δικό τους αλλά ποτέ δεν είχαν συμβιώσει.

Κοίταξε το σκυμμένο κεφάλι που κοιτούσε κάπου στο βρώμικο πάτωμα του μπαλκονιού. Δεν τον είχε αγαπήσει ποτέ και όταν πέθανε η μάνα της δεν κατάλαβε γιατί ο θεός είχε πάρει εκείνην κι είχε αφήσει αυτόν εδώ. Όχι, δεν είναι αλήθεια ότι τα παιδιά αγαπάνε το ίδιο και τους δυο γονείς. Αυτή δεν είχε αγαπήσει ποτέ τον πατέρα της. Πού να τον δει για να τον αγαπήσει; Σάμπως και την είχε αγκαλιάσει ποτέ, ή την είχε κρατήσει όταν την έκαψε ο πυρετός; Σάμπως κι ήταν εκεί στα γενέθλιά της ή να την περιμένει όταν τελειώνει το σχολείο; Ποτέ. Ποτέ, ποτέ, ποτέ.

Περαστικός από όλη τη ζωή τους. Να φέρει χρήματα, να μείνει τρεις μέρες για να πλύνει η μάνα τα βρώμικά του, να ψιθυρίσουν στο δωμάτιο με την πόρτα κλειστή, να πάρει χρήματα και μετά να φύγει πάλι μες' τη νύχτα. Σαν κλέφτης. Όλες οι αναμνήσεις της από το κεφάλαιο πατέρας, μια βαλίτσα με βρώμικα ρούχα, μια πόρτα να κλείνει πριν ξημερώσει και τη μάνα της να κλαίει κοιτώντας το σκοτάδι έξω από το παράθυρο της κουζίνας. Δεν είναι έτσι οι πατεράδες. Οι πατεράδες είναι εκεί σε όλα τα γενέθλια και σε όλα τα πρωινά των παιδιών τους.

«Τι θα μαγειρέψεις σήμερα;» Την ρώτησε με αυτή τη βραχνή από τα τσιγάρα φωνή που θύμιζε πριονοκορδέλα και έβηξε.

«Θες να σου φέρω;» Απάντησε με ερώτηση ανακουφισμένη που γυρνούσανε σε εκείνον τον πατέρα που μόνο ζητούσε.

«Όχι,» της απάντησε μονολεκτικά και τίναξε ένα αόρατο σκουπιδάκι από το παντελόνι του σε μια κίνηση που πάλι της θύμιζε τη μητέρα της. Κοίταξε τα χέρια του που τρέμανε ελαφρά.

«Τι θα φας;» τον ρώτησε περισσότερο για να συνεχίσει τη συζήτηση παρά γιατί την ενδιέφερε πραγματικά.

«Έχουν μείνει μακαρόνια από χτες.» Τα μακαρόνια που του είχε φέρει εκείνη. «Χτες δεν αισθανόμουν καλά και δεν τα έφαγα όλα. Έχω και λίγη σαλάτα.»

Τώρα αυτό τι ήταν; Παράπονο; Προσπάθησε να μη το ακούσει αν ήταν παράπονο. «Φτάνουν;»

«Ναι φτάνουν, είχες φέρει πολλά.» Πού να ξέρει τι είναι πολλά και τι είναι λίγα. Αυτή τον θυμάται τις ημέρες που ερχόταν να αδειάζει τα πιάτα το ένα μετά το άλλο

λες κι εκεί που ήταν όλες τις άλλες μέρες δεν είχε φαγητό.

Και πάντα αδύνατος. Πάντα να φαίνονται τα κόκαλά του. Στο πρόσωπό του, στα μπράτσα του. Ήταν σίγουρη ότι ούτε στην αγκαλιά του δεν θα μπορούσε να την σηκώσει.

«Τι ώρα θα γυρίσει ο Παντελής;» Ερώτηση και βήχας.

«Κατά τις έξη. Πέμπτη σήμερα, θα πάει κι από τη μάνα του. Τον πηρέ χτες τηλέφωνο και του είπε ότι της φέρανε λάδι και φρέσκα αυγά από το χωριό.» Έτσι είναι οι μανάδες. Φροντίζουν τα παιδιά τους και τα φροντίζουν ακόμα κι όταν έχουν παντρευτεί.

«Είναι καλή η μάνα του και σας σκέφτεται.» Την ξάφνιασε. Νόμιζε ότι δεν συμπαθούσε την πεθερά της τις λίγες φορές που την είχε δει. Αλλά αυτός δεν συμπαθούσε ούτε τα άντερά του. Κοίταζε τους ανθρώπους με ένα βλέμμα σκοτεινό που το κάνανε πιο σκοτεινό τα πυκνά του φρύδια και τα βαθουλωμένα του μάτια.

«Ναι, είναι καλή,» μονολόγησε κι εκείνη κοιτώντας πάλι τα χέρια του. Τα δάχτυλά του, αδύνατα ρυτιδιασμένα, ψάχνανε νευρικά στο παντελόνι ένα άλλο αόρατο σκουπίδι. Μετά σαν να το βρήκε, το τίναξε με μια κίνηση, απ' αυτές που μόνο η μάνα της ήξερε να κάνει και τα σταύρωσε μπροστά του.

«Ξέρεις τι ώρα είναι;» Σειρά της ξεκινήσει.

Νευρικά κοίταξε τον καρπό του αλλά το ρολόι του δεν ήταν εκεί. Κοίταξε γύρω του χαμένος, πού να το είχε αφήσει;

«Θα το άφησα στην κουζίνα όταν έπλενα το φλυτζάνι,» της είπε απολογητικά εννοώντας το ρολόι του.

«Είναι ώρα να πάρεις το χάπι σου,» του απάντησε εκείνη δείχνοντάς του το δικό της ρολόι στον καρπό της.

Εκείνος την κοίταξε λυπημένος και χαμογέλασε.

«Νόμισα ότι με χρειάζοσουν να σου πω τι ώρα είναι.»

«Πάω να στο φέρω με ένα ποτήρι νερό,» είπε εκείνη και σηκώθηκε. Εκείνος ξανακοίταξε το παντελόνι ψάχνοντας απελπισμένα να βρει το αόρατο σκουπιδάκι.

ποιήματα

Πλήρης δακρύων

ΡΩΞΑΝΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Πλήρης δακρύων
μικροκαμωμένη και σβέλτη
ελευθερώνεται από τα σκοινιά της
τα φορτώνει στο φτερωτό της κάρο
ανεβαίνοντας και 'κείνη
ξεγλιστρά
από του σκυλιού της τη σκιά.

(Ροδόσταγμα
συσκοτισμένης αρμαρόλλας
“στο καλό” της λέει
και σωπαίνει.)

Από την όχθη μου

ΜΑΝΟΣ ΜΑΥΡΟΜΟΥΣΤΑΚΑΚΗΣ

Στην απέναντι όχθη
δέντρα άπλωναν σκιές,
όρθιες αγκαλιές, έπαθλο
τολμηρών κολυμβητών.
Κοιτούσα από την όχθη μου
και ... ονειρευόμουν απέναντι,
όνειρα, κουπιά αγόγγυστα τής βάρκας μου
και
σκεπτόμουν,
σκέψεις ανδρείες πολλές, ξεπροβοδίστρες
... η μιά τής άλλης.
Ταξίδι... απέναντι.

Το ταξίδι μεγάλωνα μέσα μου,
στο ποτάμι, στις σκιές των πρώτων δέντρων
και μετά στο δάσος.

Εννέα για την

Αγάπη πάθη

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΟΥΖΕΒΙΡΗΣ

Εξάντλησα εννιά ζωές,
Εβδομάδα μ'οκτώ έκανα ημέρες.

Στον κόσμο τέλεσα θαύματα επτά,
Βασίλεια έξι γκρέμισα ξακουστά.

Ταξίδεψα και έψαξα στις πέντε τις ηπείρους,
Γυρνώντας τες εχάθηκα σε τέσσερις ερήμους.

Αγάπησα και πρόδωσα τους τρεις που είναι Ένας,
Δυό δρόμους οι Μοίρες μου'δειξαν, σωτήριος κανένας.

Κί'όλα αυτά τα βάσανα για να βρώ το ένα,
Κλειδί ν'ανοίξω τη φυλακή,
Για να'ρθω κοντά σε εσένα.

Πάρε με

ΝΙΚΟΣ ΛΑΪΟΣ

Πάρε με στις μακρινες θάλασσες,
λιμάνια και ωκεανούς, στα κύματα
με τις γοργόνες και τα
κρυστάλλινα δελφίνια.

Πάρε με σαν τον Οδυσσέα,
να ταξιδεύω χρόνια και μακριά
απο τον τόπο της καρδιάς μου.

Απο τις Κυκλάδες και τα
λευκά σπίτια με τα γαλάζια
παραθυρόφυλλα, τα κόκκινα
γαρύφαλλα και τις σπασμένες
κολώνες, με τους λόφους και
τα βουνά με τα πράσινα έλατα
που απαλά χαϊδεύουν τα σιγανά
ποτάμια, που τρέχουνε πάνω από
τις γυαλιστερές πέτρες.

Πάρε με στις μακρινές θάλασσες,
σε μακρινές χώρες να χαθώ, να
γεμίσω την άβυσσο, να γνωρίσω
ξένο κόσμο και να ερωτευτώ.

Αλλά στο τέλος, μη ξεχάσεις
να με γυρίσεις πίσω στον τόπο
μου: δίπλωσε στα βελούδα
τα κόκκαλά μου και γύρισε με
στα βουνά που αγαπώ.

Ανάμεσα στα δέντρα και τα
φύλλα που τρέμουνε στα
ορεινά, σκεπασμένος με
τους ήχους του χωριού:
τις καμπάνες, την ψαλμωδία,
τα κλαρίνα και τα τουφέκια.

Πάρε με όπου θέλεις,
αλλά γύρισέ με πίσω
στον τόπο της καρδιάς
μου.

Ταξιδιώτες

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΑΡΙΣΗ

Ως πότε θα γυροφέρνω το φευγικό; Κουράστηκα να φεύγω.
Παιδί μικρό κι έψαχνα να φύγω μακριά. Ρίζωσα σε τόπο ξένο,
Να βάλω τα πράγματα σε τάξη, σε σειρά. Όμορφα κι από την αρχή.
Κι ύστερα πάλι, ήρθε το φεύγα.

Μάζεψα τα κομμάτια μου γι αλλού, κι άφησα κάτι πίσω.
Καινούργιοι τόποι μ' υποδέχτηκαν, άλλοτε θερμοί,
γλυκοί κι αγκαλιές γεμάτοι.
Άλλοτε πάλι ξένοι κι άγονοι κι εχθρικοί.
Μα όπου κι αν πάω, πάντα φεύγω.

Κι όλο κάτι αφήνω πίσω, τώρα το ξέρω.
Κάθε φορά μου λείπει κι από κάτι. Το βλέπω,
Σε κάθε καινούργιο τόπο που ριζώνω.
Όλο και κάτι θα βρεθεί, κάτι που άφησε πριν από μένα κάποιος άλλος.

Ταξιδιώτες είμαστε όλοι, κι η ζωή ταξίδι
Μ' ένα μονάχα προορισμό.
Όλα τα ανάμεσα είναι στάσεις... οάσεις.
Καραβάνι η ανθρωπότητα, νομάδες κι οι άνθρωποι.

Ερχόμαστε και φεύγουμε, κι όλο κάπου πάμε,
Αφήνοντας κάθε φορά κι από ένα κομμάτι.
Άλλοτε κάποιος θα το δει, θα τ' αγκαλιάσει,
Κι άλλοτε θα περάσει στη λήθη σα σκιά.

Φόρεσα τη μέρα μέσα έξω

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΑΤΖΗΣ

Φόρεσα τη μέρα μέσα έξω

Φαίνονται έτσι οι ραφές της καθημερινότητας

(Να μην με πιάνει και το μάτι)

Φόρεσα τη νύκτα μέσα έξω

Φαίνεται όμως η ουσία της ανθρωπότητας

Στάζει το βαμμένο της T shirt από τα δάκρυα για
τα παιδιά

Θα σπαταλήσω ακόμα και το τελευταίο κέρμα

στον τηλεφωνικό θάλαμο του ορθολογισμού

την τελευταία ρανίδα θετικού σήματος

να πάρω τηλέφωνο τη σωτηρία

Για να αποδώσει σωστά στη μετάφραση

Την ανικανότητα μας για Ζωή

Άπνα σπίτια

ΡΩΞΑΝΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Πέρασα από το σπίτι σου
πατώντας πάνω στον ίσκιο του.
Με είδε, ήπιε νερό και γέλασε
στο ερειπωμένο στόμα του
έλαμψαν χρυσά δυο δόντια:

ο αραμπάς με την αρτηριοσκλήρωση
και το αναπηρικό του Κρίτωνα.

Κυλούσανε σε αφράτους δρόμους
και συνέχιζαν

πέρα απ' το τέρμα
μέσα στον ουρανό.

Πόση αξία;

ΘΟΔΩΡΟΣ ΝΑΣΟΣ

Πόση αξία έχει η ψυχή ενός παιδιού;

Όσο ένα σβησμένο τσιγάρο;

Όσο ένα χτύπημα;

Ένα χαστούκι;

Το θολωμένο βλέμμα;

Το ανύπαρκτο φιλί της μάνας;

Ο μπαμπάς,
αγαπάει τη μαμά.
Την κλωτσάει,
την χτυπάει,
της φωνάζει,
την κάνει να κλαίει.
Και ο μπαμπάς
αγαπάει εμένα.
Με καίει, με χτυπάει,
με κλειδώνει στη
ντουλάπα,
και με φωνάζει βλάκα.

Εγώ μισώ
την αγάπη.

Ουίλλιαμ Τέρνερ

Στην Tate του Λονδίνου παρουσιάζονται σε μόνιμη έκθεση τα σημαντικότερα έργα του Βρετανού ιμπρεσιονιστή ρομαντικού ζωγράφου Ουίλλιαμ Τέρνερ

Ο Τζόζεφ Μάλλορντ Ουίλλιαμ Τέρνερ (Joseph Mallord William Turner, J. M. W. Turner, βαπτίστηκε 14 Μαΐου 1775 - 19 Δεκεμβρίου 1851) ήταν Άγγλος Ρομαντικός ζωγράφος τοπίων, του οποίου η τεχνοτροπία λέγεται ότι έθεσε τις βάσεις του Ιμπρεσιονισμού.

Από μικρός άρχισε να ζωγραφίζει σκηνές με τον Τάμεση, όπου είχε την κατοικία του. Φιλοτέχνησε πίνακες που εκτέθηκαν στη Βασιλική Ακαδημία, όπου είχε γίνει μέλος από τα είκοσι επτά του. Αφιερώθηκε στο τοπίο και ταξίδεψε σ' όλα τα μήκη και πλάτη της Βρετανίας και της Ευρώπης. Η εμπειρία που αποκόμισε αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για πλήθος έργων, από την εκθαμβωτική μαγευτική γαλήνη της Βενετίας, ως τις φοβερές χιονοθύελλες των Άλπεων. Ιδιαίτερα όμως προτιμούσε τα θαλασσινά τοπία σ' όλες τους τις όψεις, άλλοτε ήρεμα κι άλλοτε τρικυμιώδη, που τότε θαρρείς πως πλοία κι άνθρωποι μοιάζουν να χάνονται σε μια δίνη φωτός και χρωμάτων. Υπήρξε επίσης ο αγαπημένος ζωγράφος του κριτικού τέχνης Τζον Ράσκιν, που μετά το θάνατό του, κατέστρεψε όλους τους ερωτικούς πίνακές του, για να μην επιδράσουν αρνητικά -όπως είπε- στην υστεροφημία του καλλιτέχνη.

Ψαράδες στην θάλασσα

Χιονοθύελλα

Παγωμένο Πρωινό

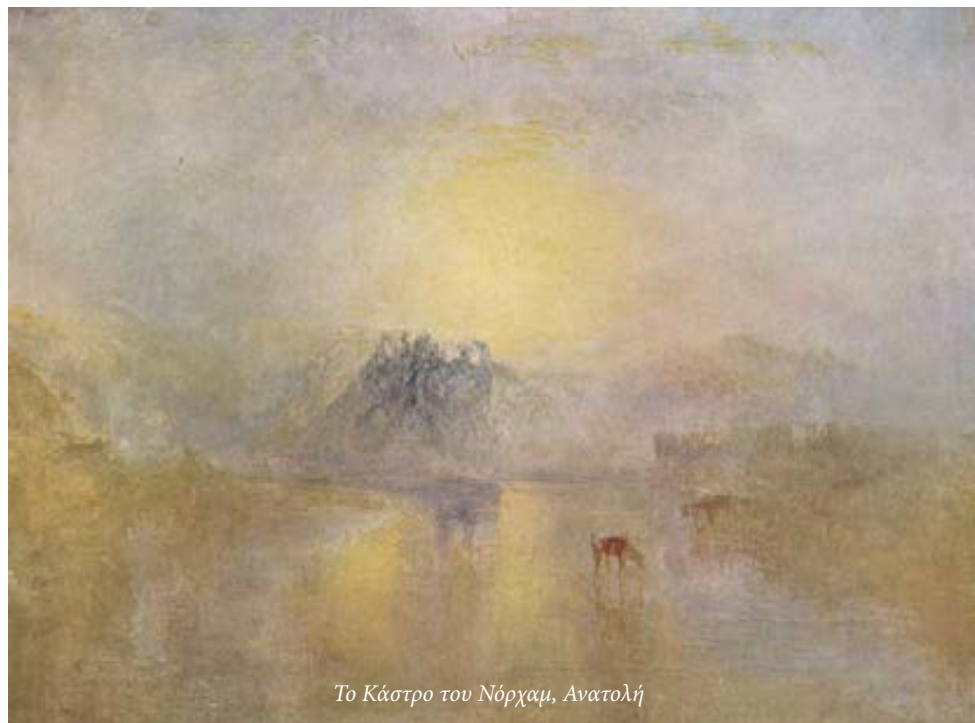
Η Παρακμή της Καρχηδονιακής Αυτοκρατορίας

Φωτιά στη θάλασσα

Ειρήνη - Ταφή στη Θάλασσα

Το Πρωί μετά τον Κατακλυσμό

Ο Άγγελος που Στέκεται στον Ήλιο

**Υπολογίζεται ότι 100 εκατομμύρια άνθρωποι
είναι άστεγοι σε όλο τον κόσμο**

**3 εκατομμύρια είναι οι άστεγοι εντός της Ενωμένης Ευρώπης
2,5 εκατομμύρια είναι οι άστεγοι στις Ηνωμένες Πολιτείες
4,500 παιδιά είναι άστεγα, μόνο στο Μπουένος Άιρες.
Σύμφωνα με την ΜΚΟ Κλίμακα ο αριθμός των αστέγων
στην Ελλάδα ξεπερνάει κατά πολύ τους 20,000**

ΑΥΤΟ ΚΑΠΟΙΟΙ ΤΟ ΑΠΟΚΑΛΟΥΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Οπ Αρτ

Η Οπ Αρτ (Op Art) είναι μια μορφή αφηρημένης, γεωμετρικής τέχνης που αναπτύχθηκε στη δεκαετία του 1960. Σκοπός της Οπ Αρτ είναι κυρίως η πρόκληση του θεατή μέσω φαινομένων οπτικής απάτης και οπτικών ψευδαισθήσεων, συχνά σε ασπρόμαυρες συνθέσεις. Ως καλλιτεχνικό ρεύμα, θεωρείται σε ένα βαθμό συγγενές των κινημάτων του κονστρουκτιβισμού και του νεοπλαστικισμού.

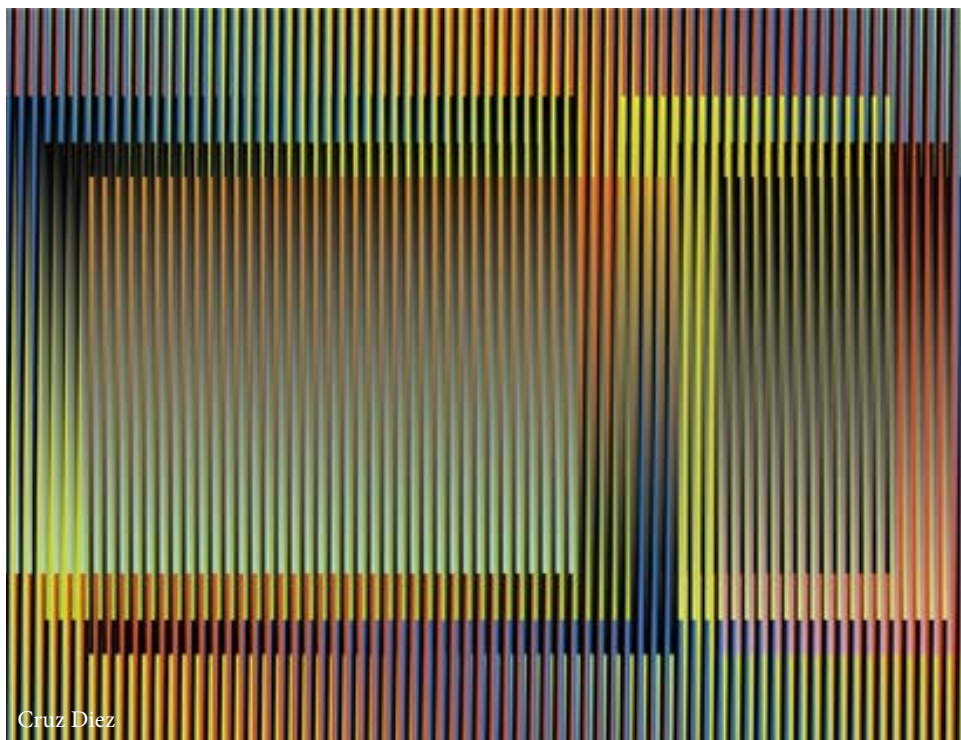
Ο όρος Οπ Αρτ (από το Optical Art) χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά τον Οκτώβριο του 1964, στο περιοδικό Time, ωστόσο έργα που ανήκουν σήμερα στο καλλιτεχνικό ύφος της Οπ Αρτ είχαν αρχίσει να δημιουργούνται μερικά χρόνια νωρίτερα. Ως πρώτα πρώιμα δείγματα του ρεύματος της Οπ Αρτ θεωρούνται οι πίνακες του Βικτώρ Βαζαρελί, κατά τη δεκαετία του 1930 και συγκεκριμένα έργα όπως η Ζέβρα (1938), μία ασπρόμαυρη σύνθεση που δίνει την αίσθηση μιας τρισδιάστατης εικόνας.

Βικτώρ Βαζαρελί

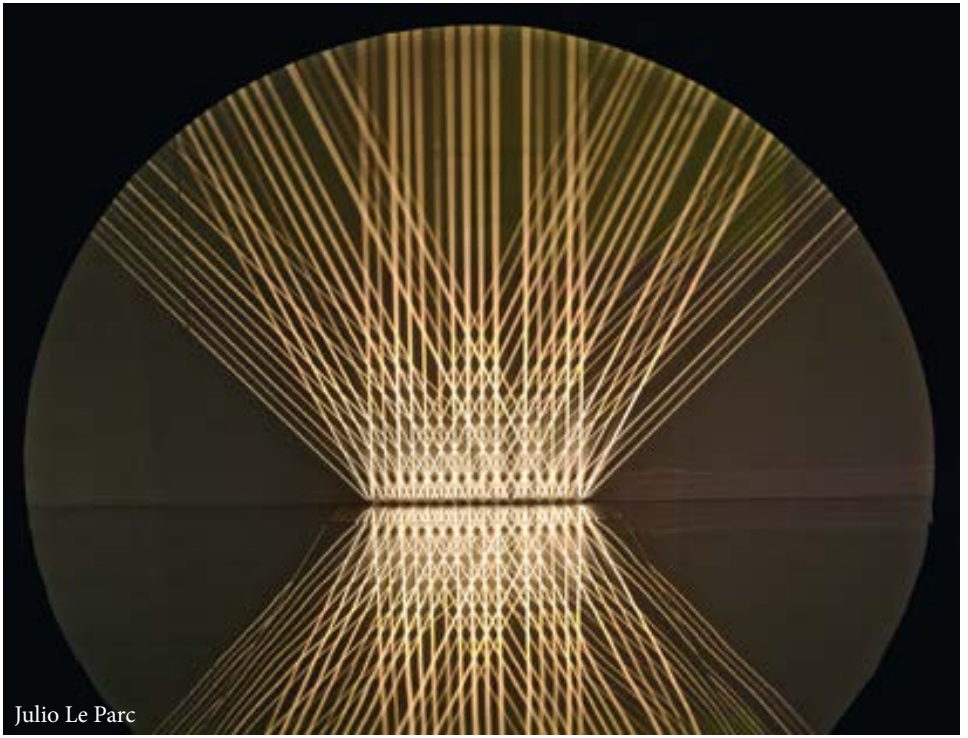
Jesus-Rafael Soto

Cruz Diez

Youri Messen-Jaschin

Julio Le Parc

Agam

Μέθοδος: το αυγό και το βιβλίο

ΕΙΡΗΝΗ ΠΡΟΪΚΑΚΗ

Η κότα έκανε το αυγό ή το αυγό την κότα; Κάπως έτσι σκέφτομαι όταν διαβάζω ένα βιβλίο και απορώ με ποιο σκεπτικό εκδόθηκε. Φταίνε οι εκδοτικοί που εκδίδουν σαβούρα ή φταίνε οι αναγνώστες που τα αγοράζουν και μάλιστα σε κάθε νέα κυκλοφορία τρέχουν ενθουσιασμένοι φωνάζοντας «το θέλω, το θέλω!»;

Εκδοτικοί ή αναγνώστες;

Φαύλος κύκλος θα έλεγα. Η μόδα θέλει αστυνομικά και ψυχολογικά θρίλερ. Υπάρχει μόδα στα βιβλία; Θα ρώταγε κάποιος. Ναι, υπάρχει και φαίνεται από τους ρυθμούς που εκδίδονται τα βιβλία αυτού του είδους σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα. Η «Μέθοδος 15/33» είναι ένα από αυτά τα βιβλία για τα οποία γίνεται ντόρος για ένα διάστημα, γράφονται διθυραμβικές κριτικές από κάποιους και μετά ξεχνιούνται. Στην καλύτερη περίπτωση αυτό το βιβλίο θα το διάβαζε κάποιος χαλαρά και γρήγορα προσπαθώντας να περάσει την ώρα του -πχ σε κάποιο ταξίδι και στο τέλος θα το εγκατέλειπε στο κάθισμα του μήπως φανεί χρήσιμο στον επόμενο επιβάτη. Αυτή είναι η αξία του.

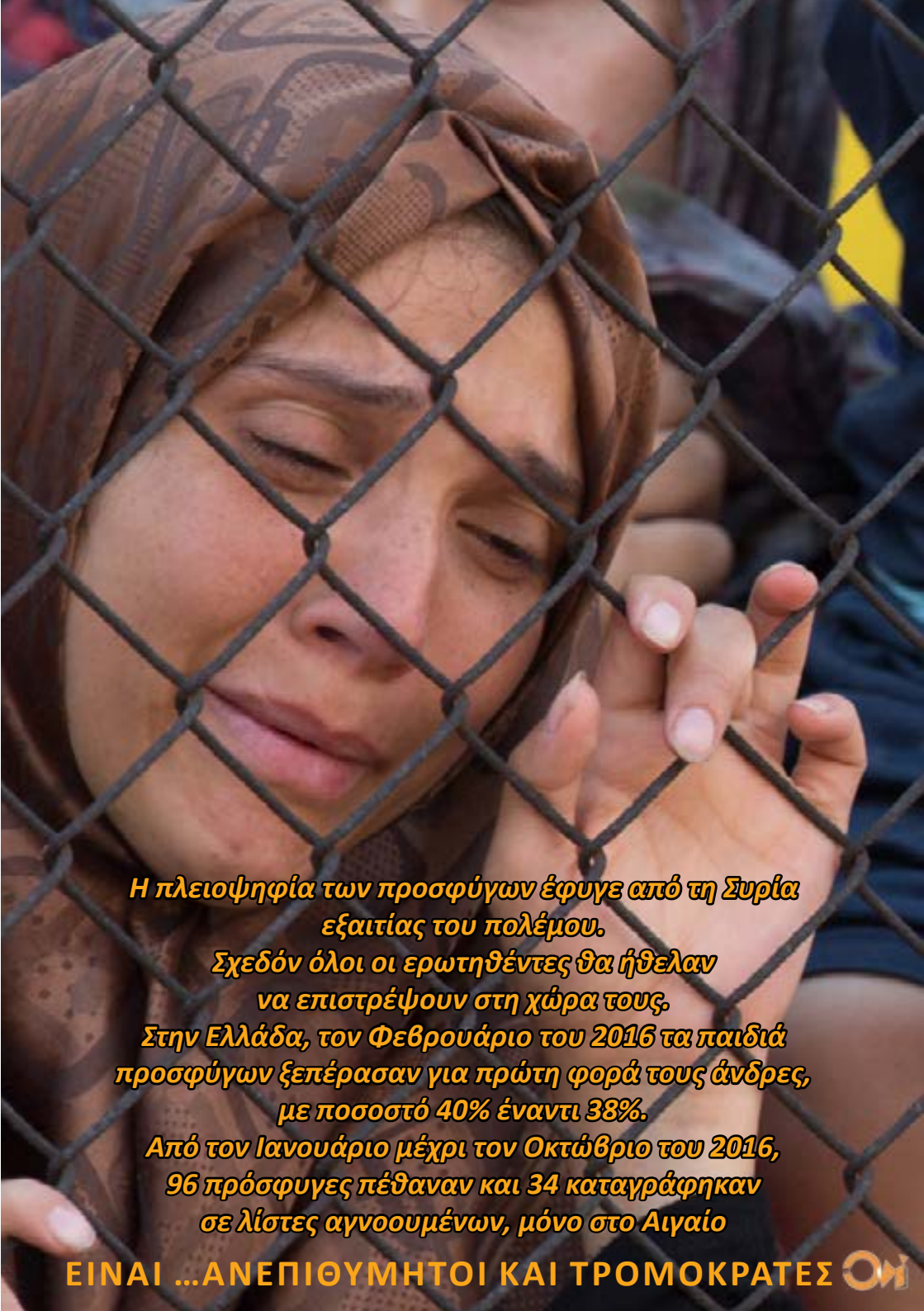
Ανήκει στην κατηγορία βιπεράκι της πλάκας που μόλις το κλείνεις το ξεχνάς και αν το έβρισκα με 3 ευρώ σε ένα σταντ στο περίπτερο θα μου φαινόταν φυσιολογικό και δεν θα το σχολίαζα καν.

Τώρα όμως αναρωτιέμαι...γιατί αυτό το βιβλίο καμαρώνει στις βιτρίνες των βιβλιοπωλείων και διεκδικεί μια θέση στη βιβλιοθήκη μου; Με τι προσόντα;

Σαν ιστορία θα μπορούσε να είναι ενδιαφέρουσα αν δεν ήταν τόσο τραβηγμένη από τα μαλλιά. Ακόμα κι αν δεχτούμε ως γεγονός όλους αυτούς τους πρωταγωνιστές με τις σχεδόν υπερφυσικές ικανότητες, το βιβλίο είναι γεμάτο πράγματα που δεν στέκουν και ένα σωρό χαζές λεπτομέρειες που προκαλούν γέλιο. Επίσης είναι λίγο δύσκολο να μην γελάσεις με τον χαρακτήρα που στήνει η συγγραφέας για την βασική της πρωταγωνίστρια. Παιδί θαύμα, πανέξυπνη, με υπερ-αναλυτικό μυαλό, διακόπτες on/off για όλα τα συναισθήματα που τα ενεργοποιεί κατά βούληση, κορίτσι Μαγκάιβερ, από πλούσια οικογένεια με πανέξυπνους επιτυχημένους γονείς ,που πάει στο δημόσιο σχολείο της γειτονιάς της και πιστεύει στο κακό το μάτι και στα θεϊκά σημάδια.

Ο τρόπος που τελειώνει η ιστορία θα μπορούσε κι αυτός να χαρακτηριστεί αστείος ,για να μην πω γελοίος. Γενικά σε όλο το βιβλίο κυριαρχούν οι αφελείς συμπτώσεις. Ακόμα και η ίδια η συγγραφέας το καταλαβαίνει και βάζει έναν από τους ήρωες να αναφέρει ότι είναι λίγο απίστευτα αλλά αληθινά όλα αυτά. Δεν έχω να πω κάτι άλλο ,απλά χαίρομαι που δεν το αγόρασα για να το διαβάσω. Δεν θα το πρότεινα σε κανέναν. ■

**Η πλειοψηφία των προσφύγων έφυγε από τη Συρία
εξαιτίας του πολέμου.**

**Σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες θα ήθελαν
να επιστρέψουν στη χώρα τους.**

**Στην Ελλάδα, τον Φεβρουάριο του 2016 τα παιδιά
προσφύγων ξεπέρασαν για πρώτη φορά τους άνδρες,
με ποσοστό 40% έναντι 38%.**

**Από τον Ιανουάριο μέχρι τον Οκτώβριο του 2016,
96 πρόσφυγες πέθαναν και 34 καταγράφηκαν
σε λίστες αγνοουμένων, μόνο στο Αιγαίο**

ΕΙΝΑΙ ...ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΟΙ ΚΑΙ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΕΣ ΟΗ

Και ποια είναι η αλήθεια;

AKLI HADID

Εχω διαβάσει διάφορα άρθρα σχετικά με το ...πώς να εντοπίσετε έναν ψεύτη, με συμβουλές κυρίως πάνω στη γλώσσα του σώματος που μαρτυρά το ψέμα. Συνεχές κούνημα του κεφαλιού, καμπούριασμα της ράχης, ένα περιφρονητικό χαμόγελο, είναι δείγματα διαστρεβλωμένης πραγματικότητας, λένε τα άρθρα. Όμως, ποια είναι τελικά η κατάθεση της αλήθειας και ποια είναι η ψεύτικη δήλωση της αλήθειας;

Η επικοινωνία γίνεται κυρίως από άτομα και οργανισμούς. Κάπως έτσι θα κατηγοριοποιούσα τις διάφορες δηλώσεις που διαστρεβλώνουν την αλήθεια.

1. Λαμβάνοντας τα εύσημα

Παράδειγμα: «Σου πήρα αυτή τη δουλειά», «Σε σύστησε στο συνεργάτη σου», «Πήρε τη χρηματοδότηση για σένα»

Αλήθεια: Μπορεί όντως να παρακαλέσατε το τάδε πρόσωπο να μιλήσει για σας σε κάποιον για μια δουλειά, ή για μια χρηματική χορηγία, κι εκείνοι να μην έκαναν τίποτα για αυτό. Και μπορεί κάποια στιγμή να σας σύστησαν σε κάποιον κι αυτός ο κάποιος να έχει αναφέρει έναν οργανισμό ο οποίος έχει κάποια αγγελία για εργασία ή χορηγία. Εσείς κάνετε τα χαρτιά, δίνετε και τη συνέντευξη για τη θέση ή τη χορηγία, και περιμένετε ατελείωτα για μια απάντηση πριν τελικά έρθετε σε συμφωνία.

Tip: Αν είναι δυνατόν, μη ζητάτε εξ' ολοκλήρου τα εύσημα για κάτι που κα-
τάφερε κάποιος άλλος κι υπήρξε αποτέλεσμα μιας ολόκληρης αλυσίδας γε-
γονότων.

2. Γενικεύοντας

Παράδειγμα: «Ήσουν απαίσιος», ή «Ποτέ δεν ήσουν ευτυχισμένη μαζί του»,
ή «Ποτέ δεν ήθελες κάτι τέτοιο, έτσι κι αλλιώς».

Αλήθεια: Τα περισσότερα πράγματα με το χρόνο τείνουν να έχουν και θετι-
κές αλλά και αρνητικές στιγμές. Ακόμα και διαζευγμένα ζευγάρια μπορούν
να θυμηθούν πολλές στιγμές ευτυχίας μαζί. Μια δουλειά σπάνια είναι μο-
νίμως φρικτή, και οι άνθρωποι μπορεί να διστάζουν πριν προβούν σε μια
αγορά, προσπαθώντας να ζυγίσουν τα υπέρ και τα κατά πριν αποφασίσουν.

Tip: Αν πρόκειται να γενικεύσετε, φροντίστε να το ξεκαθαρίσετε από την
αρχή. Όμως όταν σας ζητηθεί να αναλύσετε, φροντίστε να το κάνετε κι αυτό.

3. Δηλώσεις μαύρο-άσπρο

Παράδειγμα: «Είναι λιτός», «Είναι φθηνή», «Οι άνθρωποι σ' αυτή τη χώρα
δεν έχουν εμπάθεια».

Η αλήθεια είναι πως οι άνθρωποι και οι θεσμοί στερούνται συνέπειας και
συνέχειας. Κάποιοι περνούν αδιάφορα τη μια μέρα, την επόμενη μπορεί να
σώσουν τον κόσμο, κι ύστερα να επιστρέψουν στο αδιάφορο κανονικό τους.

Tip: Οι άνθρωποι και οι θεσμοί τείνουν να μην έχουν συνέπεια και συνέχεια.

4. Παραποιώντας τα γεγονότα

Παράδειγμα: «Μα τον πλήρωσα!», ή «μου έκλεψε τα λεφτά».

Αλήθεια: Η μνήμη λειτουργεί παραπλανητικά καμιά φορά. Μπορεί να θυ-
μόμαστε πράγματα που δεν έγιναν ποτέ, ή να ξεχνάμε πράγματα που όντως
έγιναν. Κάποιοι μπορεί να θυμούνται τμηματικά ένα γεγονός πριν θυμηθούν
περισσότερες λεπτομέρειες. Σε περίπτωση διαφωνίας σχετικά με το παρελ-

θόν, φροντίστε να παρέχετε αποδεικτικά στοιχεία ή μαρτυρίες.

Tip: Πώς το παρελθόν επηρεάζει το παρόν; Ποιες οι απώλειες και ποια τα κέρδη από το παρελθόν;

5. Χρεώνοντας τους και στους άλλους

Παράδειγμα: «Αυτός έκλεψε τα λεφτά» ή «Εκείνος απέτυχε».

Διάφορα γεγονότα μπορεί να συμπεριλαμβάνουν και άλλα, άσχετα γεγονότα. Το να κάνεις κάτι (σωστό ή λάθος) και να δίνεις την ευθύνη σε κάποιον άλλο, είναι άλλη μια μορφή διαστρέβλωσης της αλήθειας, και πολλές φορές αυτό σημαίνει και φτιαχτά στοιχεία.

Tip: Αυτός που δεν έχει καμία σχέση με το θέμα, θα πει «Δεν το έκανα εγώ. Όμως δεν ξέρω ποιος έκανε.»

6. Απορρίπτοντας τις αλήθειες ως ψέματα (συνήθως για λόγους δυσφήμισης)

Παράδειγμα: «Το αφεντικό μου είπε ότι εσύ έκλεψες. Δε λέει ψέματα ποτέ το αφεντικό». Ή «Ο φίλος μου είπε ότι σε είδε να το κάνεις».

Καμιά φορά οι αληθείς δηλώσεις μπορεί να αναιρεθούν για χάρη μιας πηγής που μοιάζει περισσότερο αξιόπιστη. Όμως, αυτή η ...πιο αξιόπιστη πηγή, παρέχει αξιόπιστες λεπτομέρειες ή στοιχεία;

Tip: Ποια πηγή παρέχει τις πιο πολλές λεπτομέρειες;

7. Χρησιμοποιώντας μεταφορές κι αλληγορίες ως σχήματα λόγου

Παράδειγμα: «Παρακολουθούσα ένα ντοκιμαντέρ περί κανιβαλισμού μεταξύ σκύλων όταν ήρθες», ή «διάβαζε ένα βιβλίο στα αραβικά».

Τέτοιες δηλώσεις συνήθως τείνουν να προσδιορίζουν χαρακτηριστικά ως προς το ποιόν ενός ατόμου ή να δίνουν την εντύπωση πως τέτοιες πράξεις αποτελούν συνήθειο. Το να λες για κάποιον ότι «διαβάζει αραβικά», μπορεί να προσδώσει λάθος εντυπώσεις για το συγκεκριμένο άτομο.

8. Αποδιοπομπαίος τράγος

Παράδειγμα: Το να λέει κανείς συνεχώς αρνητικά πράγματα για κάποιον. Το ότι κάποιος κάνει τα πάντα λάθος, πάντοτε.

Το λογικό επακόλουθο είναι η τιμωρία. Μείνετε μακριά από ανθρώπους που συνηθίζουν να μιλούν μόνο αρνητικά για κάποιον άλλο.

Tip: Αν πράγματι ο ...κατηγορούμενος έχει υπάρξει τόσο αρνητικός με όλους και όλα, τότε πιθανόν αυτό να συνέβη σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή και για κάποιους συγκεκριμένους λόγους. Ποιούς;

9. Οι αντιφατικές δηλώσεις ως σπόροι αμφιβολίας

Παράδειγμα: «Ο Τζακ έκλεψε τα χρήματα» και μετά: «Ο Τζον έκλεψε τα χρήματα».

Για να σπείρει κάποιος την αμφιβολία, μπορεί να πέσει σε αντιφάσεις, ελπίζοντας ίσως στην τιμωρία και των δυο προσώπων.

Tip: οι αντιφατικές δηλώσεις μπορεί να αποσκοπούν καθαρά στη διαστρέβλωση της αλήθειας.

10. Συναισθηματική κακοποίηση

Παράδειγμα: Φωνές, περιφρόνηση, παραβίαση πολιτιστικών προτύπων κατά την παροχή πληροφοριών

Καμιά φορά οι πληροφορίες μπορεί να δίνονται με σκοπό να πληγώσουν τα αισθήματα κάποιου, παρά πραγματικά για να πληροφορήσουν.

Tip: Η συναισθηματική κακοποίηση μπορεί είτε να χρησιμοποιηθεί για τη διαστρέβλωση της αλήθειας, ή ως απόπειρα κάποιου που θέλει απελπισμένα να ακουστεί. Να είστε σίγουροι ως προς το τι είναι αυτό που ακούτε. Αν η συναισθηματική κακοποίηση συνεχίζεται, τότε πιθανόν ο στόχος να είναι η διαστρέβλωση μιας αλήθειας.

11. Λεπτομέρειες/Παραλείψεις

Παράδειγμα: Το να πει κανείς ότι υπήρξε θεατής σε μια περίπτωση όπου έχει πάρει μέρος, μη αναφέροντας κάποιο γεγονός.

Κάποιοι μπορεί να ..νίπτουν τας χείρας τους, ενώ στην πραγματικότητα έχουν κάνει κάτι. Ή, μπορεί να παραλείψουν λεπτομέρειες ελπίζοντας έτσι πως θα απαλλαχθούν από το γεγονός. Να προσέχετε τις λεπτομέρειες.

Tip: Κάντε ερωτήσεις, διαμορφώστε εικόνα της δράσης.

12. Αγιοποίηση

Παράδειγμα: Κάποιος που τα κάνει όλα τέλεια, κάθε φορά

Αν κάποιος άνθρωπος (ή θεσμός/οργανισμός) σας ακούγεται πολύ καλός για να είναι αληθινός, τότε μάλλον είναι πολύ καλός για να είναι αληθινός.

13. Ιερά και όσια

Παράδειγμα: Το να μην επιτρέπεται να πει κανείς κάτι το αρνητικό για κάποιον (ή κάτι).

Αν κάποιος ισχυρίζεται για κάποιον ή κάτι πως είναι ιερό, θα παρατηρήσετε σιγά σιγά έναν αυξανόμενο αριθμό ανθρώπων και πραγμάτων που θεωρούνται ιεροί. Δε θέλετε να γίνετε μέλος μιας αίρεσης.

14. Σενάρια

Παράδειγμα: Το να πει κάποιος μια ιστορία με λεπτομέρειες που δεν έχουν συμβεί ποτέ.

Γι αυτό όταν κάντε κατάθεση στην αστυνομία επιμένουν να τους πείτε την ιστορία πολλές φορές: Για να δουν πού είναι τα κενά και οι αντιφάσεις.

Tip: Να ακούτε την ιστορία πολλές φορές.

Ελπίζω τα παραπάνω να σας βοηθήσουν στην αναζήτηση της αλήθειας.

συμμετείχαν

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΑΤΖΗΣ,
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ,
ΛΟΥΚΙΑ ΚΟΝΤΟΠΟΔΗ,
ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΡΗΤΙΚΟΥ,
ΝΙΚΟΣ ΛΑΪΟΣ,
ΜΑΝΟΣ ΜΑΥΡΟΜΟΥΣΤΑΚΑΚΗΣ,
GORDANA MUDRI,
ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΟΥΖΕΒΙΡΗΣ,
ΘΟΔΩΡΟΣ ΝΑΣΟΣ,
ΡΩΞΑΝΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ,
ΣΟΦΙΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΡΟΥ,
ΕΙΡΗΝΗ ΠΡΟΪΚΑΚΗ,
ΘΑΝΟΣ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΣ,
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΣΙΤΣΙΡΙΔΑΚΗ
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΑΡΙΣΗ,
EDITH GROSSMAN,
AKLI HADID,
ΘΑΝΟΣ ΚΑΛΑΜΙΔΑΣ

επιμέλεια

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΑΡΙΣΗ & ΛΟΥΚΙΑ ΚΟΝΤΟΠΟΔΗ

Ovi Project

ARSOVI
ΤΕΥΧΟΣ 4^ο
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2017

Ovi Magazine & Ovi Greece Books Publications

© 2017 Ovi Project Publication - All material is copyright of the Ovi magazine & the writers

apopseis Εκδόσεις **apopseis.gr**

© 2017 Εκδόσεις apopseis.gr - Όλο το υλικό είναι copyright του περιοδικού και της συγγραφέα

Τα βιβλία και τα περιοδικά των εκδόσεων Ovi magazine - Ovi Greece & apopseis.gr
μπορείτε να τα βρείτε **μόνο** στις σελίδες των διαδικτυακών περιοδικών
www.ovimagazine.com & www.apopseis.gr

Όλο το υλικό είναι copyright του Ovi Magazine και των συγγραφέων

Για λεπτομέρειες και πληροφορίες επικοινωνήστε:
info@ovimagazine.com & info@apopseis.gr

Δεν επιτρέπεται η πώληση, ανατύπωση και χρήση του παρόντος απο όποιο μέσο
(ηλεκτρονικό, μηχανικό, εκτυπωση, ραδιοφωνική ή τηλεοπτική αναγνώση)
χωρίς την προηγούμενη άδεια του υπευθυνου της έκδοσης και του συγγραφέα.

Το συγκεκριμένο διατίθεται **δωρεάν**.
Αν σας ζητηθεί οποιοδήποτε χρηματικό ποσό,
παρακαλούμε επικοινωνήστε άμεσα μαζί μας

*Το διάβασμα μας κάνει
όλους μετανάστες.
Μας παίρνει μακριά από τα σπίτια μας,
αλλά το σπουδαιότερο,
μας βρίσκει σπίτια παντού.*

Ovi Magazine & Ovi Greece Books Publications

© 2017 Ovi Project Publication - All material is copyright of the Ovi magazine & the writers

apopseis Εκδόσεις **apopseis.gr**

© 2017 Εκδόσεις apopseis.gr - Όλο το υλικό είναι copyright του περιοδικού και της συγγραφέα